

LAŠKAI

LIETUVIAMS

1

9

6

5

Liturg. Konstitucija	AKTYVUS DALYVAVIMAS	73
* * *	GYVENIMUI TEKANT	74
Prof. J. Eretas	TREMTIS KAIP ISTORIJS REIŠKINYS — II	76
D. Remys	EILĖRAŠČIAI	79 - 80
Ant. Nakas ir K. Trimakas, S. J.	POKALBIS APIE PAMALDŲ REFORMAS	83
Prof. V. Bieliauskas	KADA VEDYBINIS GYVENIMAS PRASIDEDA...	88
G. Kijauskas, S. J.	VAIKO KELIAS Į DIEVĄ	92
A. Grauslys	BUVAU IŠALKĘS IR JŪS MANE PAVALGYDINOTE	96
M. F. C. Caron	DARBO PAMĖGIMAS	98
	SKAITYTOJO ŽODIS	102
P. Pakalnis	FIDEL CASTRO VIŠČIUKAI	103
K. Bučmys, O.F.M.	EKRANO MIRGESY	105

LAIŠKAI LIETUVIAMS — Tėvų Jėzuitų leidžiamas religinės ir tautinės kultūros mėnesinis žurnalas.

Redaktorius	Kęstutis Trimakas, S. J.
Redakcijos nariai	Gediminas Kijauskas, S. J. Dr. Arūnas Liulevičius
Administratorius	Petras Kleinas, S. J.
Viršelės ir vinjetės	Algirdo Kurausko
Fotografijos	Algimanto Kezio, S. J.
Adresas	2345 W. 56th St., Chicago, Ill. 60636
Telefonas	REpublic 7-8400
Spaustuvė	Immaculata Press, Putnam, Conn.
	Prenumerata metams — 3 dol.

LETTERS TO LITHUANIANS. Published monthly except July and August, when bi-monthly, by The Jesuit Fathers of Della Strada, Inc. Yearly subscription \$3.00, single copy 30¢. Entered as second class matter and 2nd class postage paid at the Post Office, Chicago, Ill. and additional office of mailing in Thompson, Connecticut.

PASKUTINĖJE Vakarienyje, tą pačią naktį, kada jis buvo išduotas, mūsų Išganytojas įsteigė savo kūno ir kraujo Eucharistijos auką. Tai jis padarė šimtmečiams sudabartinti kryžiaus auką, iki jis vėl ateis, ir pavesti savo mylimai sužadėtinei Bažnyčiai savo mirties ir prisikėlimo paminėjimą — tai yra meilės sakramentą, vienybės ženklą, meilės ryšį, Velykų puotą, kurioj valgomas Kristus, siela pripildoma malone ir mums duodamas ateities garbės laidas. Todėl Bažnyčia karštai trokšta, kad Kristaus ištikimieji, kada tik dalyvaus šioje tikėjimo paslapyje, nebūtų svetimi ir tylūs stebėtojai, bet, gerai suprasdami apeigas ir maldas, aktyviai įsijungtų į tą šventą veiksmą, suvokdami ką darą su pamaldumu ir pilnu bendradarbiavimu.

Iš liturgijos konstitucijos

GYVENIMUI TEKANT

■ PERMAINOS PAMALDOSE

Pagal naujos liturgijos sąjūdį visame katalikiškame pasaulyje vykdomos permainos Mišių apeigose bei jose įvedama gimtoji kalba. Įvairiuose gyvenamuose kraštuose tie pakeitimai skirtingai paliečia ir išeivius lietuvius: vienur — daugiau, pavyzdžiui, Urugvajuje, kitur — mažiau, pavyzdžiui, Anglijoje. Kaip ir bet kokia kita permaina, ji išsukia įvairių reakcijų: teigiamų, neigiamų, indiferentiškų. Kyla klausimas, kokia gi prasmė tų pakeitimų.

Šiame numeryje tikimės atskleisti bent dalį tų pakeitimų gilesnės prasmės, vedamajai minčiai parinkdami ištrauką iš naujos liturgijos konstitucijos (73 psl.) bei užmegzdami pokalbį tema, ar pamaldų permainos yra "prasmingos ir išganingos", ar ne (83 psl.).

■ PRITARIA PAKĖITIMAMS

Anglijos hierarchija atsiklausia pasauliečių nuomonės dėl Mišių apeigų reformos. Dauguma anglų pakeitimams pritaria, pvz. šiaurės vakarų Londone 81% pasisakė už, 15% — prieš, o 4% liko neapsisprendę. Įdomu, kad nesimato skirtumo tarp vyresniųjų ir jaunesniųjų: permainoms pritarė proporcingai tiek pat asmenų virš 50 m. amžiaus, kiek ir žemiau 25 m. Darant pakeitimus bus stengiamasi atsižvelgti į tikinčiųjų sugestijas.

■ DINGĘ SUTVĖRIMAI?

1964 m. gegužės "Gyvenimui tekant" skyriuje skelbėme, kad vienos lietuvių korporacijos paskelbto konkurso jūry komisija nerado nė vieno premijuotino romano, vaizduojančio teigiamą moters tipą. Tada klausėme: "Kaip gyvenime, taip ir raštuose? Nejaugi nebėra teigiamo tipo moterų?... O gal greičiau rašančiųjų, teigiamas savybes pastebinčių?..."

"L. L." šių metų rašinio konkursą buvo laikinai ištikęs panašus smūgis. Terminui

pasibaigus vasario 10 d., tebuvo atsiųsti 6 suaugusiųjų ir 3 jaunimo rašiniai, pora gal premijuotinų, tačiau neproporcingai mažai tokiai aktualiai temai apie santykius tarp tėvų ir bręstančio jaunimo. Todėl turėjome paleisti S.O.S. signalą į spaudą, pratęsdami konkursą iki vasario 28 d.

Gal vertėtų ir šia proga klausti: Argi nebeliko tėvų ir bręstančių jaunuolių? O gal tik išdrįstančiųjų rašyti apie tą "keistą nesusipratimą" būti tėvais ir apie tuos nuo žemės paviršiaus dingusius priešistorinius padarus, kadais vadintus "bręstančiais jaunuoliais"?

Jeigu taip, tai... iš tikro yra reikalas rašyti apie jų santykius.

■ NAUJI KARDINOLAI

Popiežius Paulius VI paskyrė 27 naujus kardinolus: 17 — iš Europos, 4 — iš Afrikos, 3 — iš Azijos, 2 — iš Šiaurės ir iš Pietų Amerikos. Trys yra iš už geležinės uždangos: Pragos arkivyskupas Josef Beran (14 metų laikytas kalėjime, o dabar po namų areštu Vocize kaime Bohemijoje), Zagrebo arkivyskupas Fraujo Seper ir Lvovo Ukrainos metropolitas Josef Slipyj (aštuoniolika metų kalintas Sibire, bet prieš du metus paleistas ir dabar gyvenęs Vatikane).

Į kardinolus pakeltas pirmasis šveicaras, teologas Journet, o taip pat belgų kunigas Joseph Cardijn, prieš 44 metus įsteigęs jaunųjų krikščionių darbininkų (JOC — žosistų) sąjūdį.

Nors italai dar skaičiumi tebevyrauja (32), tačiau jau jie nebesudaro nė trečdaliao kardinolų kolegijos (103), taip kad atstverta galimybė net šiame šimtmetyje susilaukti neitalo popiežiaus. Paskyrimai kardinolų iš už geležinės uždangos ir iš Azijos bei Afrikos rodo popiežiaus dėmesį esant atkreiptą ne vien į laisvus ir seniai krikščioniškus, bet taip pat ir į komunistų okupuotus bei misijų kraštus.

■ KOKIA VADOVYBĖ?

Stambus kardinolų kolegijos padidini-
mas kelia klausimą dėl ateities Bažnyčios
valdymo. Juk Bažnyčios Visuotiniam Suva-
žiavime buvo pripažintas vyskupų kolegiš-
kumas arba jų dalinimasis valdžios su po-
piežiumi. Tad buvo spėjama, kad tuoj po
Suvažiavimo bus įsteigtas pastovus vysku-
pų senatas, kuris talkins popiežiui visos
Bažnyčios valdyme kaip patariantis ir atsak-
ingas organas. Tačiau yra ženklų, kad
Paulius VI nenori steigti naujų organų, o tik
atremontuoti senus, būtent kardinolų kole-
giją, kurią jis neoficialiai jau yra pavadinęs
"Bažnyčios senatu", o taip pat Romos kūrį-
ją, kurion yra įtraukiami nauji asmenys ir
apie kurios reformą jau anksčiau buvo už-
siminęs jis pats, o visai neseniai kardinolas
Cicognani. Nei Romos kūrėja, nei kardinolų
kolegija neatstoja vyskupų senato, nes į
juos paskiriami ir ne vyskupai.

■ ARKIVYSKUPAS SAMORĖ

Buvęs Apaštališkosios Nunciatūros sek-
retorius Lietuvoje 1932-1938 m. ir dabartinis
Nepaprastųjų Bažnyčios Reikalų Kongrega-
cijos vadovas Antonio Samorė, atstovauda-
mas popiežių Amerikos Bendrosios Pagal-
bos Konferencijoje, Čikagoje aplankė įvai-
rias lietuvių institucijas ir buvo pagerbtas
jam suruoštoje akademijoje Jaunimo Cen-
tre.

Iš Romos gautomis žiniomis, vasario 4 d.

Arkivyskupas Samorė (vidury) lietuvių tarpe Čikagoje

arkivysk. Samorė "audiencijoje pas Šv. Tė-
vą" papasakojo jam apie savo susitikimą su
lietuviais, apie jų darbus, institucijas, ištiki-
mybę Šv. Sostui, perduodamas jam lietuvių
pagarbos, meilės, dėkingumo, ištikimybės
jausmų pareiškimą".

Draugystė palaikoma susitikimais. Či-
kagos lietuvių šiltai sutiktas arkivysk. Sa-

morė, rodęs prielankumo praeity, ir ateity
padės lietuviškiems reikalams Romoje ir
už jos ribų.

■ APATIJOS KLUBAS

Organizacijos steigiamos pagal reikalą.
Amerikos studentų tarpe besklindant apati-
jai, viename universitete įsisteigė Apatijos
klubas, kuris būtų ne tik be valdybos ir na-
rio mokesčio, bet taip pat susirinkimai būtų
šaukiami labai retai, o į juos atėję būtų iš-
metami iš klubo, nes tokiu dėmesiu prasi-
žengtų klubo dvasiai.

Klubo steigimo mintis kilo vienam stu-
dentui sueigos metu, į kurią beveik niekas
neatėjo. Tačiau Universiteto Studentų Ko-
miteto posėdy jis balsavo prieš tokio klubo
įsteigimą, kad neparodytų intereso ir tuo
pačiu nenusikalstų apatijos dvasiai.

■ SUGRAŽINAMA

Popiežius Paulius VI sugrąžino Turkijos
valstybei didelę karo vėliavą, krikščionių
atimtą iš turkų 1571 m. laivynų mūšyje prie
Lepanto ir kabojusią Vatikane keturius
šimtmečius.

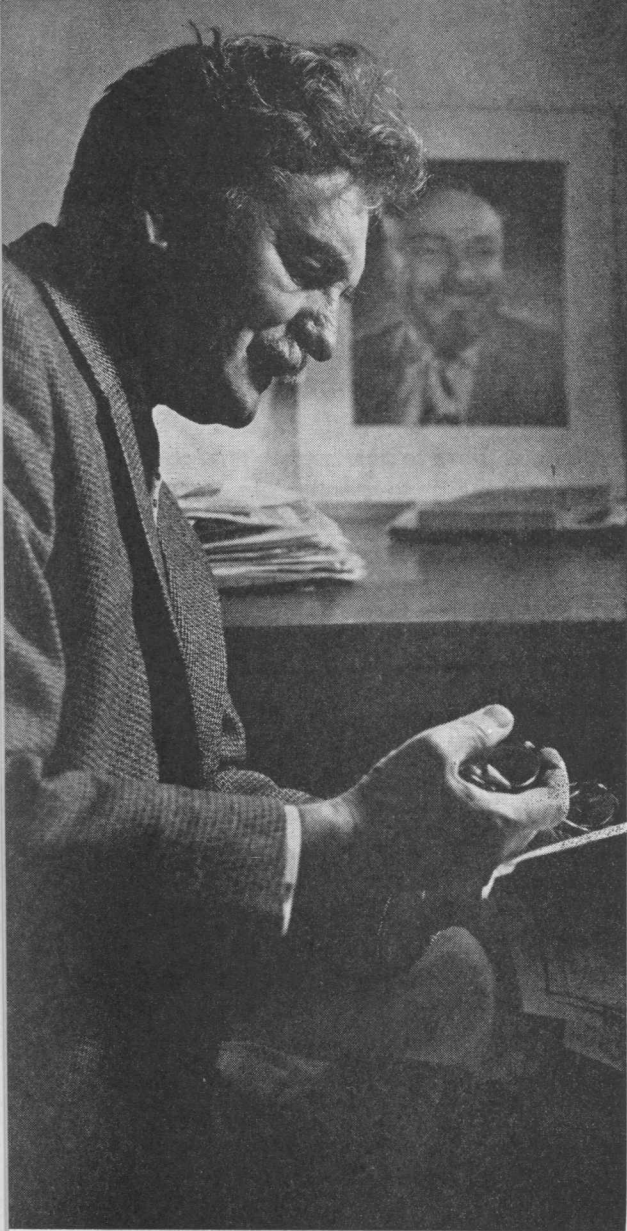
■ NE VIENO, BET KELIU

1963 m. A. Q. Morton parašė straipsnį
"Computer Challenges the Church", kuria-
me išdėstė savo tyrinėjimų rezultatus, pa-
gal kuriuos apskaičiuojant žodelių varto-
jimą elektroniniu skaitytuvu (computer) jis

priėjo išvadą, kad šv. Povilo laišakai yra pa-
rašyti ne vieno, bet šešių autorių.

Už dviejų metų dr. J. Ellison paskelbė sa-
vo tyrinėjimo rezultatus, kad tuo pačiu me-
todu prieinama prie to paties, jog ir A. Q.
Morton straipsnis "Computer Challenges
the Church" yra parašytas ne vieno, bet
kelių asmenų.

(Nuotr. A. Gulbinsko)

PROF. JUOZAS ERETAS

Tremtis

kaip istorijos reiškiny

Pirmoje dalyje autorius nurodė, kad tremtis nėra vienkartinis mus ištikęs fenomenas bet dažnas istorinis reiškiny. Šioje dalyje pavyzdžiais įrodo egzilę nesant fatališkai žlugdančią, bet — siekiant — kūrybišką.

I KURIUOS KRAŠTUS DAUGIAUSIA EMIGRANTŲ BĖGA?

Kaip yra kraštų, iš kurių tradiciniai bėgama, taip yra kraštų, į kuriuos tradiciniai bėgama. Europoje tokių kraštų priešakyje stovi Šveicarija ir Prancūzija, o Amerikos kontinente — Jungtinės Valstybės. Pasitinkinsiu Šveicarijos pavyzdžiu. Pilnumo dėliai vis dėlto noriu pridurti, kad ir Prancūzija daug yra priėmusi emigrantų, tačiau tik po 1789 m. revoliucijos. O apie Jungtines Valstybes tenka pasakyti, kad jos, pačios būdamos bėglių kūriny, per visą savo istoriją tremtinius mielai priglaudė. Jūs patys esate gyvas paliudijimas to reikšmingo fakto, kurį čia šiltu dėkingumu norime pabrėžti.

Sveicarija

Manau, kad neskaitysite už propagandą, jei čia itin nušviesiu savo pirmosios tėvynės reikšmę emigrantams, ypač atvykusiems iš Pabaltijo.

Šveicarija jau nuo pat Viduramžių traukte pritraukė tremtinius, nes dar 13-tame šimtmeityje įvykęs apie Keturių Kantonų ežero susispiečiusių valstiečių sukilimas prieš svetimus valdovus ir sudarymas demokratinės sąjungos, užtikrinančios visų piliečių laisvę, per kelis šimtmečius buvo tas pavyzdys, kuris paskatino kovą vis naujų laisvės siekėjų. Retas kuris iš jų sau nestatė klausimo: kodėl mano tautai neturėtų pavykti, kas pavyko paprastiesiems kalniečiams? Jų siekiuose Šveicarija užėmė lemiamą vietą, suteikdama galimybę, išlaisvinimo planams sudužus, rasti joje prieglobstį.

Pažymėtina, kad laisvės kovotojų fantazija itin susižavėdavo Viliūm Teliu. Jo vardas daug kam pavergtuose kraštuose buvo žinomas, dar prieš pasirodant Schillerio dramai, o, tam kūriniui pasirodžius, Tellis beveik visuotinai tapo tuo pavyzdžiu, kurio pėdomis visi veržėsi pirmyn. Dėl to ši vokiečio, ne šveicaro, parašyta drama bemačiant buvo išversta į daugybę kalbų ir engiamų tautų vaidinta. Antai, Kudirka dar pirmoje savo jaunystėje išvertė tą veikalą į lietuvių kalbą, tuo pašaukdamas tą švei-

carų herojų į kovą ir su carų galybe. O estai, rusams dar tebevaldant kraštą, savo tautinį teatrą Taline atidarė "Tellio" pastatymu.

Koks didelis būdavo paskui nusivylimas sužinojus, kad Vilijus Tellis nėra istorinė asmenybė, o tik padavimas, kilęs Skandinavijoje ir iš ten pasiekęs šveicarus valstiečius, kurie jį tik po pustrėčio šimtmečio sujungė su savo prabočių sukilimu, neturėjusiu žymesnio vado. Tuo dar kartą pasitvirtino, kad, nors dabartis verčiasi realybėmis, pats gyvenimas pirmyn stumiamas pagauančiomis iliuzijomis.

Vadindami Šveicariją tikru bėglių prieglobsčiu, mes nuopelnus skiriame visumai, nors iš tikrųjų tepasižymėjo beveik vien jos dalys. Juk turime įsidėmėti, kad ne krašto federalinė valdžia, o atskiri kantonai priklausdavo tremtiniams. Taigi, minėdami šiame sąryšyje Šveicariją, mes minime "totum pro parte".

Kadangi tų atskirų kantonų buvo daug — šiandien jų yra 22 — ir kadangi jie tarp savęs gerokai skyrėsi savo tautybe, kalba, religija, politine santvarka, socialine struktūra, tai kone kiekvienas bėglys sau rado nors daugiakalbėje, bet laisvę vienodai mylinčioje Šveicarijoje atitinkamą vietelę. Tokiu būdu joje galėjai vienu laiku užtikti priešingiausių kryptių emigrantų; žinoma, ne tame pačiame kantone.

Tų bėglių tarpe nuo pat Atgimimo laikų pabaltiečiai užėmė svarbią rolę.

Lietuviai - katalikai daugiausia susispietė Friburge, kurio universitetas pasidarė tikra jų aukštoji mokykla užsieniuose. Ją išėjo žymi dalis mūsų katalikų šviesuomenės: Matulevičius, Būčys, Šalkauskis, Pakštas, Maironis, Putinas, Pečkauskaitė. Labiau humanistinės krypties atstovai studijavo kitur: Jurgis Šaulys — Berne, Čepinskis — Zueriche.

Norėdamas išvengti sauso sąrašo, atskirai teminėsiu dar prieš pirmą pasaulinį karą atbėgusį Gabrielių Narutavičių. Jis buvo kilęs iš Telšių apskrityje gyvenusios aplėkėjusios šeimos ir dėl to save vadina, kaip dar daugelis prieš jį gyvenusių, "gente lithuanus, natione polonus". Zueriche išė-

jęs techniškus mokslus, jis ten tapo žymiu specialistu ir politechnikumo profesorium. Karui pasibaigus, tiek lenkai, tiek lietuviai kvietė jį į savo atkurtas valstybes. Jis pasirinko Lenkiją, kur, Paderevskiui atsistatydinus, buvo išrinktas valstybės prezidentu. Bet pareigas ėjo tik kelias dienas, nes buvo šovinisto lenko nušautas. Prie šitos tragedijos prieita šitaip. Narutavičius, kaip daugelis kiek ilgiau Šveicarijoje gyvenusių emigrantų, tiek sušveicarėjo, kad norėjo ir kitur nešti savo antros tėvynės laisvės dvasią bei politinę santvarką. Eidamas tuo keliu, jis laikė visas Lenkijoje gyvenančias tautas lygiateisėmis. Tai idėjai pasipriešino lenkai, laikydami tik save pačius valstybę kuriančia bei ugdančia tauta, o lietuvius, baltgudžius, vokiečius bei žydus tik mažumomis, kurių teisės buvo susiaurintos. Narutavičius betgi, žemaitiškai užsispyrdamas, neatsisakė nuo savo demokratiškų principų, su kuriais Šveicarijoje buvo sutapęs, ir dėl to paaukojo savo gyvybę.

Reikšminga Šveicarija buvo ir estams, kurių vėlyvesnis prezidentas Karolis Paets po 1905 m. sukilimo ten pasislėpė nuo rusų teismo, jį pasmerkusio mirti.

Reikšminga ji buvo ir latviams, kurių žymiausi poetai Rainis su Aspasija ten praleido kūribingiausius savo metus. Ir Rainį, veikusį tais pačiais 1905 m. Rygoje prieš rusus, buvo pasmerkę mirti ir kažin kas būtų jam atsitikę, jei nebūtų atsidaręs kelias į Alpių šalį. Joje jis su savo žmona apsigyveno Castagnoloje prie pat Lugano ir rojiškoje Tessino gamtoje gyveno 15 su viršum metų. Ten abu rašė ir žavingiausius savo veikalus, kuriais jie tapo tikrais savo tautos klasikais. Svetur, ne tėvynėje.

Šis pažymėtinas faktas mus paskatina dar pasvarstyti nors trumpai klausimą: Ar tremtis tikrai yra tokia nekūrybiška, kaip kad daugelis mano?

AR TREMTIS NEKŪRYBIŠKA?

Kadangi tremtis paprastai laikoma nelaime, tai natūraliai iš jos seka nuliūdimas, neviltis, net desperacija. Dėl to daugelis

tremtinių praranda norą gyventi, kiti net nusižudo: Tucholskis Švedijoje, Stefan Zweig Brazilijoje. Vėl kiti nusižudo dvasi-
niai — tampa neveikliais, nekūrybiškais. Gyvendami vien biologinėje plotmėje — tik kaip instinktų judinami gyvūnai, kurie, iš-
kritę iš senos tvarkos, nesugebėjo kurti nau-
jos, jie tesudaro masę be moralinio, sociali-
nio bei politinio nugarkaulio. Joseph de
Maistre, Londone pastebėjęs tokį prancūzų

**Dideli gali, maži turi
būti kūrybingi,
o išeiviai yra
tiesiog pasmerkti kurti.**

Prof. Juozas Eretas

aristokratų iškrikimą, ištarė skaudų žodį:
"Emigracija yra ir bevėrtė, ir bejėgė". Nėra
abejonės, kad daugelis tuščiavidurių bėg-
lių užsitarnavo tokį pasmerkimą, bet toli
gražu ne visi. Antai Chateaubriand kaip tik
tuo laiku tame pačiame Londone rašė savo
garsųjį veikalą "Le genie du christianisme".

Faktas, kad tremtis daugelį nubloškia į
nevaisingumą. Bet taip atsitinka beveik
vien su negabiaisiais, kurie tik tirštos tauti-
nės atmosferos dėka šiaip taip galėjo išsi-
vystyti. Jei tokie, patekę svetur, ten nutyla,
tai niekam iš to nuostolių nėra. Tikras kūrė-
jas savo jėgų svorį jaučia savyje ir dėl to
kūrybiškas yra net toli nuo savųjų. Jam sa-
kytume, Lietuva yra ten, kur jis pats yra.
Net pastebima, kad stiprūs savo dvasia kū-
rėjai — bet kokios srities — tremtyje dar
sustiprina savo veiklą. Svetima aplinka jų
neapglušina, o paskatina, kuo jie patvirtina
šį kartą teisingąjį Nietzsche's pasisakymą:
"Kas manęs neužmuša, tas mane sustipri-
na". Klaidinga tad manyti, jog tremtis yra
tik nekūrybiško nusiminėlio sinonimas.
Tremtis nėra kastracija.

Daugybė garsių pavyzdžių rodo, kad
emigrantai tikrai gali nuveikti didelius dar-
bus, atlikti epochinius žygius, sukurti net

pasaulinės reikšmės veikalus. Antai Sep-
tuaginta nebuvo, kaip galima būtų manyti,
išversta iš hebrajų kalbos į graikų kalbą žy-
dų žemėje, bet svetur, Egipte. Koranas ne
Mahometo tėvynėje buvo surašytas, o Me-
dinoje, tremtyje. O Dantė savo "Dieviškąją
Komediją" sukūrė ne gimtinėje, Florencijo-
je, o besibastydamas po svetimus kraštus.
Komenijus garsius savo pedagogikos vei-
kalus — arti 150! — parašė ne kokiame sau-
giame savo krašto kampely, o Trisdešimties
Metų karo varinėjamas po visą Europą. Po-
nia de Stael savo priešo Napoleono tris kar-
tus buvo tremiama, ir kiekvieną kartą ji
jam atsakė naujais veikalais. Ir vargu ar
Byronas būtų pasiryžęs graikams padėti,
jei jis nebūtų buvęs priverstas palikti savo
šalį. Ką sugeba viena vienintelė gabi emi-
granto plunksna, paliudija Herceno žurna-
las "Kolokol", kuris, nors eidamas Londone,
sėkmingai veikė Aleksandro II-jo žemės bei
kitokias reformas.

Ir mūsiškiai išimties nedaro. Kažin, ar
Mickevičius būtų mus apdovanojęs savo
nemirtinguoju "Ponu Tadu", jei jis kur nors
tarp Gardino ir Vilniaus nerūpestingai būtų
leidęs savo dienas? Reikėjo jam nekenčia-
mo Paryžiaus, kad galėtų išlieti tuos jaus-
mus, kurie dar šiandien jaudina mūsų širdį.
Dienai rašyti užtenka rašalo, šimtmečiams
rašyti reikia ašarų. Ir ar Matulaitis - Matu-
levičius marijonų vienuolijos neatnaujino
išeivijoje, Šveicarijoje? Iš viso yra idėjų, ku-
rios užgimsta tik svetur, priverstinėje ar pa-
sirinktoje išeivijoje. Juk ar Šalkauskis ne to-
je pačioje Šveicarijoje suvokė Lietuvos
vadimenį "sur les confins de deux mondes"
— ant dviejų pasaulių slenksčio? Ir ar Pakš-
tas ne Amerikoje suprato, kad mūsų laikro-
dį reikia sukti šimtu metų pirmyn?

Galima būtų dar daugybę pavyzdžių įro-
dyti, kad yra darbų ir veikalų, kuriuos —
Dantės žodžiais — tegali brandinti kieta
svetimųjų duona ir begalinis savųjų pasiil-
gimas. Patys tremtiniai, žinoma, brangiai
užmoka už savo laimėjimus. Tačiau yra
ašarų, kurios palaimingesnės už šypseną.

Tekrinta tad ir mūsų ašaros ant darbų,
kuriais ateityje gali didžiulotis visa tauta.

Ateik
 praėjusio pavasario žiedų
 mirgėjimu
 į niūrų ir tylos prislėgtą
 slėnį,
 ir nors akimircai paliki
 pilno džiaugsmo
 šventę.
 Tiesos,
 nors ji ir degintų man
 širdį,
 pasiilgęs ir suradęs, —
 nebeklajosiu.

Tik neprimink man nuostabų
 tolimos šiaurės dangų
 naktį,
 tik neuždeki man
 širdies
 kerštu ir neapykanta
 juoda.
 Lapus praėjusių dienų išplėšiu
 vėjui
 ir džiaugsiuos
 vakaru
 nutilusiame slėnyje
 ramus.

Viešpatie,
 aš noriu nusilenkti Tavo
 žemei,
 bet savo mažume —
 aš dulkė, pasiklydus erdvėje,
 o ji, uždengus mano veidą
 ir rankas, ir visą kūną,
 sukausto mano maldą
 akmeniu
 ir širdį paverčia
 ledų kalnais.

Viešpatie,
 aš noriu nusilenkti Tavo
 saulei,
 kad jos karštis, prasiveržęs
 pro nakties gelmes,
 Tavo žemę
 ir šventyklas pamirštas
 apliejęs,
 žmogų vienišą lydėtų
 kaip vilties
 žvaigždė.

Viešpatie,
 aš noriu nusilenkti Tavo
 žmogui,
 bet tamsoje surasti jį
 aš negaliu.

PALIKTI ŽODŽIAI

Kai išsvajotame erdvės ir laiko
 plote,
 nebegalėdamas surinkti tavo žodžių
 paliktų,
 matau juos grimstančius
 į pražuvimo jūrą
 degančiom spalvom,
 aš drebančiomis rankomis
 vaivorykštės varsas sužėręs
 į naktį begalinę

jas paskandinu,
 kad jos gyventų,
 kaip paskendęs lobis
 tik man vienam težinomoj
 gelmėj.

Ir rankomis aš uždengiu
 krūtinę nuoga,
 kad nepabustų ilgesys
 širdies narve
 užkaltas.

Aš pažinau tave,
kai buvo tavo paskutinė
vasara.

Ir kai aplieti saulės spindulių
ir smėlio žibančio pakrante
ėjome į tolį,
nesupratau tada,
kur tavo mintys klaidžiojo,
ir nežinojau, jog akys tavo gėrė
jau niekad nebegrižtančius,
paskutiniuosius vasaros
vaizdus.

Pakrantėje turbūt ir vėlei
tuščia.
Ir vandenys atvėęs
vėl puola į krantus.
Tik paukščiai dideliais būriais
į pietus skrenda,
pajutę priartėjusios žiemos
vargus.

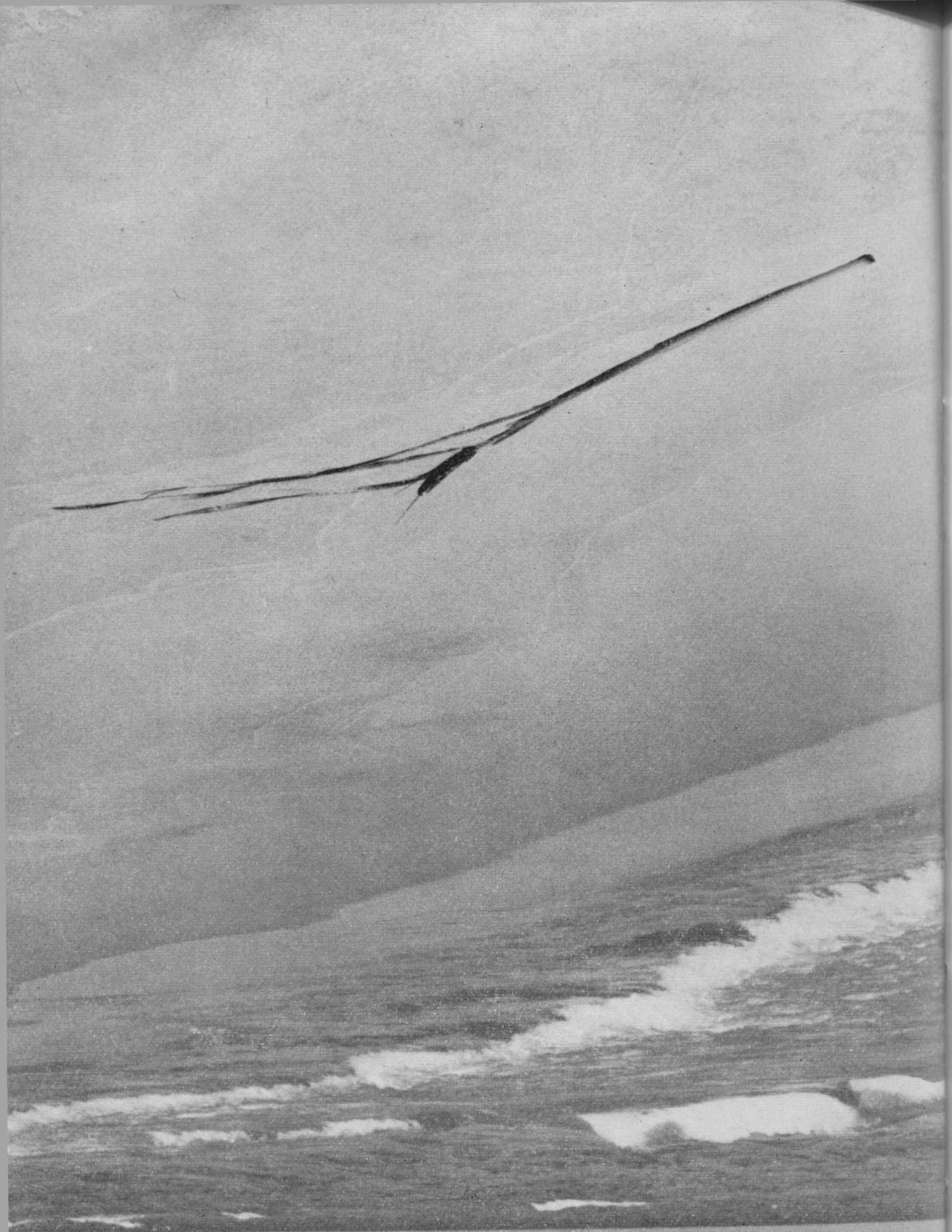
Sugrįš vėl paukščiai
ir žibės įkaitęs
smėlis,
bet niekada nebus pakrantėje
tavęs.
Vandenys ir smėlis ir pakrantė —
niekad nepraeina,
tik žmonės vaikšto kaip nauji
svečiai,
tik žmonės skęsta vasaros
džiaugsmuose,
niekad nesupratę rudens
šalnos.

Ir pagautas siaubo
akimis ieškosiu
aš dangaus mėlynėj
neramus,
kad surasčiau vėlei
nebesugrąžinamos —
bet giliai įrėžtus —
vasaros anos
vaizdus.

PAKRANTĖJE

DONIUS REMYS

DONIAUS REMIO poezijos puokštė "Laiškuose Lietuviams" talpinama pirmą kartą. Anksčiau jo eilėraščių buvo atspausdinta "Draugo" kultūriniame priede ir "Lietuvių Dienose".

Senas yra vanduo

Ši reprezentacinė fotografija buvo Illinois valstybės fotografų 1964 m. rinkinyje "Direction". Algimantas Kezys, S. J. yra pakviestas rengti foto parodą Illinois Meno Institute Čikagoje š. m. V. 22 — VII. 18.

Pokalbis apie pamaldų reformas

ANTANAS NAKAS

ir

KĘSTUTIS TRIMAKAS, S. J.

Šiuo metu vienas iš opiausių bažnytinių klausimų, liečiančių tikinčiuosius, yra liturginė reforma, populiariau suprantama pamaldų keitimo vardu. Kadangi tai liečia jautrius pamaldumo reikalus, gyvai tuo klausimu pasisakoma vietovėse, kur tie pakitimai įvedami. Mūsų dėmesį atkreipė šių metų sausio 15 d. "Dirvoje" atspausdinta Antano Nako "Nuomonė dėl pamaldų reformos", kai kuriais atžvilgiais būdinga prie naujų pamaldų nepritampantiems ar joms nepritariantiems. Išdėstytos mintys yra atviros, stačios, vaizdingos. Talpindami čia kai kurias ištraukas (kursyvu), norime savo skaitytojus supažindinti su tomis mintimis, o taip pat komentuoti, papildyti ir atsakyti, tokiu būdu užmezgant pokalbį, kurio tikslas yra pilnesnis reformų prasmės supratimas. Tad prašome nesusidaryti klaidingo vaizdo. Tai daroma nei su kartumu, nei su atstumiančiu jausmu, tarsi pasaulietis neturėjo kištis "ne į savo reikalą". Mes tvirtiname, kad tai yra p. Nako ir kiekvieno pasauliečio reikalas. Todėl džiaugiamės, kad kas iš rūpėsčio pasisakė tuo svarbiu klausimu, nors ir neigiamai. Jei kas atidžiai sekė "L. L.", turėjo progos pastebėti beveik kiekviena numeryje, ypač "Gyvenimui tekant" skyriuje, jog šitokius pokalbius ir vertiname, ir tiesiog prie jų vedame. Kai iš paties p. Nako sužinojau, kad jis yra aną straipsnį pasiuntęs "Dirvai", užtikrinau, jog, jei jis nebūtų ten spausdinamas, jis būtų talpinamas "Laiškuose Lietuviams". P. Nakas pripažino, kad savo straipsnyje pavartojo daug druskos ir prašė manęs atsakant taip pat nevartoti sacharinę ar cukrų, bet druską. Tuo prašymu čia pasinaudoju. — Red.

P. Nakas savo straipsnį pradeda: Vatikano Antrasis Susirinkimas nustatė naujas liturgines apeigas. Naujos apeigų reformos išdėstytos konstitucijoje... Nors Bažnyčios susirinkimas šias reformas vadina "Konstitucija", tačiau reikia manyti, kad tai yra tik

ANTANAS NAKAS — muzikas ir teisininkas, Čikagoje veda fortepijono muzikos studiją bei dažnai rašo spaudoje.

laikinos taisyklės, nes jose nėra jokio pastovumo ir reformos dar neužbaigtos. Čia norisi patikslinti, kad tą konstituciją sudaro ilgalaikiai principai ir bendros normos, pagal kurias reformos bus planuojamos ir vykdomos, atsižvelgiant į žmones, vietą ir laikus. Dabar vyksta Bažnyčios eksperimentas su tikinčiais. Atidžiai stebima, kaip tikintieji reaguos į naujas reformas ir kaip jie jas pasisavins. Žodis "eksperimentas" čia netiksliai pavartotas. Kaip naujos melodijos pagrojimas pianinu, norint suteikti gailaus malonumo, nėra eksperimentavimas su klausytojais, bet verčiau su pianinu, taip ir apeigų reformos nėra eksperimentavimas su tikinčiais, bet su apeigomis, norint jiems padėti geriau jas suprasti ir aktyviau jose dalyvauti. Žmonės nėra liturgijai, bet liturgija žmonėms. Juk argi ne į žmones atsižvelgdama Bažnyčia įvedė gimosios kalbos vartojimą ir jų didesnę bendradarbiavimą pačiose pamaldose?

Ypač naujomis reformomis yra susirūpinę tėvai Jėzuitai, kurie mėgsta naujoviškumus. Hmm-m?... Dalyvavimas bendroje maldoje, taip kaip buvę prieš du tūkstančius metų, esąs prasmingas ir išganingas. Taip, jis prasmingas ne dėl to, kad buvo daroma prieš du tūkstančius metų, bet jau vien dėl to, kad, (vieno dailininko entuziastingu posakiu po dialoginių Mišių) "kai bendrai susirenkame, verta kartu pasimelsti" — nekalbant jau apie tai, kad tuo metu vyksta už visus Kristaus Auką, kurioje ir mes kartu aukojamės. Viso šio pagerinimui į liturgines apeigas įvedama tautinė kalba.

ANGELIŠKI BALSAI NENUTILS

P. Nakas tęsia: "Nekalbama nieko apie nepaprasto grožio bažnytinę muziką, apie vieną iš didžiausių ir subtiliausių jos pasireiškimų — gregorijonišką giedojimą... Ar gi dings angeliškas berniukų ir tėvų Kapuzinų gregorijoniškas giedojimas?... Pagal naują liturgiją, atrodo, jiems vietos daugiau nebebus... Manau, kad šiandien šv. Cecilija — muzikų patronė, grojant didingais vargonais himnus Visagalia akivaizdoje, su

priekaišto šypsniu žiūri į Bažnyčios Tėvų susirinkimą.

Skubu nuraminti p. Naką ir visus kitus šv. Cecilijos globotinius, pasakydamas, kad ji užbėgo skaudžiam jūjų likimui už akių, pašnibždėdama į ausį bent vienam iš anų 44 gal ir nelabai prigirdinčių komisijos narių pačius melodingiausius žodžius visoj konstitucijoje:

"Visuotinis Bažnyčios muzikinis palikimas yra nepaprastos vertės turtas... Bažnyčia gregorijinį giedojimą laiko ypatingai tinkamu romėniškajai liturgijai. Todėl, atsižvelgiant lygiai į kitas sąlygas, jam turi būti duodama pirmenybė liturginėse pamaldose". Kad tie melodingi žodžiai neliktų tik melodija, ištisame skyriuje apie liturginę muziką surašyti potvarkiai vyskupijose steigti komisijas muzikos reikalams, paruošti rinkinius gregorijinio giedojimo, o taip pat "nesudėtingų melodijų vartojimui mažesnėse bažnyčiose... Žmonių religinis giedojimas turi būti prityrusiai puoselėjamas". Taigi, nėra pagrindo nusiminti: angeliški ir ne taip angeliški balsai galės dar skambiau garbinti Dievą.

KAS IŠBLAŠKO IR KAS SUTELKIA

Naujas pamaldas p. Nakas taip apibūdina: Naujose Mišių apeigose netenka ir kalbėti apie susikaupimą. Neduodama tam nei laiko, nei sąlygų. Pagal duodamus nurodymus reikia stoti, klauptis, sėsti ir iš lapelio garsiai skaityti skurdžias ištraukas iš mišiolio. Šis liturgijos lapelis apgailėtinais menkai atrodo. Jis neprilygsta ir šešėliui geros maldaknygės, pavyzdžiui, kad ir kunigo Ylos puikiai naujai maldaknygei... Kur dabar iškilmingumas naujose liturginėse apeigose? Niūri tyla, pertraukiama pilkos minios beprasmiu murmėjimu ir užpakalyje stovinčio kaimyno užkimusio balso vibracija...

Pone Nakai, ar Jūs nesutiktumėte, kad, atėjęs į koncertą ne koncerto ūpe prasčiau vertina patį koncertą, negu šis iš tikro yra išpildomas? Ar ne tas pats atsitinka su asmeniu, atėjusiu į bendras Mišias nebendruomeniniame ūpe?... — "Pilka minia", "kaimynas užkimusiu balsu", "murmėjimas"... Ne-

suprasti ar nepamėgti dalykai taip pat patilgėja ir padažnėja. Iš tikro naujose pamaldose bendra maldą užtrunka tik tiek, kiek ištisa "Pulkim ant kelių" giesmė, o atsistojimų pasitaiko vos keletas daugiau negu anksčiau.

Kai neįsitraukiama į bendrą maldą ir kai į tai, kas prasmingai išraiškai skirta, žiūrima kaip į beprasmį gestą, tada visa, kas skirta susikaupimui ir iškilmingumui, paverčiama neiškilmingu ir išblaškančiu dalyku. Tačiau ne patys ženklai yra išblaškantys, bet jiems priešinga nuotaika ir žvilgsnis. Liturginės reformos tikslas (apie kurį Jūs savo straipsnyje nė vienu žodžiu neužsiminėte) kaip tik ir yra ne išorinės apeigos, bet dvasia už jų... Ta dvasia persisėmusiam viskas tampa prasminga, sutelkiančia ir iškilminga.

Žinoma, nė vienos bendros Mišios dar neprilygo Čikagos Scenos Mylėtojų Done-laičio "Metų" inscenizacijos rečitavimo lygiui. Bet su jais mes nė nebandome konkuruoti. Juk jie visi (scenos) mylėtojai. O mes dar ne visi (bendrų Mišių) mylėtojai. Dar tik pradžia. Ir mes parodysimė, ką mes galime, kai į mylėtojų pusę pereis daugiau iš bendros maldos metu tyliai kun. Ylos maldyno šešėlio storumą su Mišių lapelių plonumu palyginančiųjų būrio.

NEATPAŽINTA PRIVILEGIJA

Tikinčiųjų reakcija dėl naujos liturgikos labai įvairi: vieniems patinka, kitiems, ne, o tretieji neapsisprendė...

Kalbant apie žmonių nuomones, norisi štai ką pridėti. Dar visai neseniai — prieš liturginę reformą — tikintieji galėjo teisėtai nusiskusti, kad Mišiose kunigas jiems nesuprantama kalba ne tik meldėsi, bet ir skaitė tas Šv. Rašto vietas, kurias jie turėtų išgirsti ir suprasti; taip pat, kad jiems nebuvo sudaromos sąlygos aktyviau dalyvauti Mišiose (pvz. net ministrantai atsakinėdavo jų vietoj ir už juos).

Žinoma, visada buvo galima rasti pakaitalą: tikintieji galėjo pasiimti mišiolą vertimą, arba ką nors pagiedoti, arba bent gie-

dančio choro pasiklausyti, arba stvertis už maldaknygės ar rožančiaus.

Pačiu reformos faktu ir jo aiškinimu dabar pripažįstame, kad tie pakaitalai nebuvo jau tokia gera išeitis. Ir už tai dabar esame "baudžiami". Esame "baudžiami" ta prasme, kad, kai tikintiesiems dabar suteikiama galimybė tikrai įsijungti į Mišias, vietoj to, kad visi džiaugtųsi, kai kurie nepasitenkina. Ir tai sakau, visai ne kaltindamas, nes niekas už savųjų privilegijų nesinaudojimą ar net nežinojimą nekaltina, bet nuoširdžiai apgailestaudamas, kad taip, deja, yra. Pasiguodimui sakau, kad tik dalis nepritampa. Įpratus vienaip, yra nelengva pritapti prie kitko. Tačiau mes, žmonės, esame gyvi ir gajūs. Kai prasmę atrandame, iš senų vežių pereiname lengviau į naujas.

LOTYNIŠKAI AR LIETUVIŠKAI?

Dar klausimas, ar tikslinga liturgiją kalbėti lietuvių kalba? Sakoma, kad lotynų kalbos daug kas nesupranta. Jei kunigai iki šiam laikui būtų padėję daugiau pastangų per pamokslus paaiškinti lotynų liturginį tekstą, tai ir mūsų beraštės kaimo bobelės seniai būtų išmokusios ir supratusios, ką reiškia lotyniški žodžiai.

Bet, rodos, visi iš pamokslų laukia daugiau religinės ir moralinės inspiracijos ir informacijos, gyvenimiškai gvildenamų aktualių temų ir žmogiškąją bei krikščioniškąją prasmę atskleidžiančių minčių, o ne lotynų kalbos pamokų (žr. "L. L." 1964, lapkritis, 330-331 psl.; gruodis, 363 psl.). Kam apsisunkinti balastu, kai yra svarbesnių dalykų?

KAIP PATIRTI BRANGŲ FAKTA

Žmogus yra ir individualus asmuo, ir bendruomenės narys. Jam reikia ir individualumo ir bendruomeniškumo. Vieno persvara, o kito stoka veda į iškrypimus: į individualistiškumą (jei net būry ar bendram kulte noriu būti ir daryti viską vienas) arba į paskendimą - pasimetimą minioj (jei minioj "ištirpdinu" savąjį aš). Yra reikalinga

proporcija tarp tų dviejų savybių. Tik tada jos bus sveikos: ir individualumas — ne izoliuotas, ir bendruomeniškumas — ne ver-gaujantis.

Pilnai galima sutikti su "Darbininke" (1965 sausio 29) išreikšta mintimi, kad "šis (p. Nako) nuoširdus ir spalvingas atsiliepi-mas gali būti suprantamas, kaip atsiliepi-mas religinės dvasios, ... kurioje atsverė jausmas, intuicija, kartais net mistika ir ypač individualizmas". Tačiau abejotinas tolimesnis sprendimas, kad "reformos kurs tradicijas, kurios ugdys religinę dvasią su racionalizmo persvara, su individualizmo palenkimu kolektyvinei tvarkai". Juk iš konstitucijos ir konkrečių pastangų matome, kad reformos tikslas nėra kolektyvinė tvar-ka, bet bendruomeninė dvasia (pvz. žr. li-turginės konstitucijos ištrauką šio nr. 73 psl.), kurios reikia, kad individualumas bū-tų sveikas. Tad yra netikslu neigiamai kal-bėti apie "individualizmo palenkimą", bet verčiau pozityviai apie siekį atrasti darną tarp individualumo ir bendruomenės dva-sios išreiškimo (juk dėl to ir siekiamas pras-mingas ir aktyvus asmenų dalyvavimas bendrojoje maldos). O kur to siekti? Privačio-se maldose? Neįmanoma. Tai kur? Bend-ruomeniniam kulte — bendrojo Mišių aukoj, po vienu stogu susirinkus. Jeigu jau ir čia liksime vieni, melsimės vieni, ar net vieni muzikos klausysimės, tai kur pasijusim, pa-tirsim, ir kur išreikšim brangų faktą, kad esam, norim, prašom ir meldžiamės kartu?

UŽ GIRGŽDANČIŲ BALSŲ

Kažin ar yra tikslu teigti, jog dabartinėj reformoj bus "racionalizmo persvara". Jausmui, intuicijai ir net mistikai patirti pilnai pakanka bendrai ir balsiai meldžiantis "Tėve mūsų" — bet bendrai melstis reiškia ne vien bendrai tarti žodžius, bet bendrai jausti, norėti ir prašyti, kartu jaučiant ir ki-tus *šalia*, ir Tėvą *viršų*. Taigi, ne tiek kreipiant dėmesį į girgždančius balsus, bet į tai, kas už jų... Tada tokie pergyvenimai pralenks tėvų Kapucinių gregorijoniškų ir ange-liškų berniukų chorų sukeliamus jausmus. Malonu ir prasminga yra patirti Dievą mu-

zikoje ir kitur. Bet dar prasmingiau jį atrasti kituose. Todėl ar tik nebūtų tiksliau refor-moj praktiškai ieškoti ne aš - Dievop, bet mes - Dievop kelio, o, teoriniu žvilgsniu stebint, vertėtų pastebėti ne racionalizmo, bet meilės persvarą.

Čia ir susiduriame su pačiu pagrindiniu liturginės reformos tikslu. Liturginė reforma nestovi vieniša. Ji yra tik dalis Bažnyčios pastangų atsinaujinti visose srityse — visa-apimančiame krikščionių gyvenime. Kon-krečiais darbais į kitus atsižvelgianti dvasia turi būti ugdoma ne vien liturgijoje, bet ir gy-venime. Jei solidariau krikščioniškai gyven-sim, nuoširdžiau kartu ir liturgijoje melsimės. Antra vertus, bendra liturginė malda yra pajėgi išsaukti ryžtą: "Jei bendrai meldžia-mės, solidariau krikščioniškai ir gyvenki-mės". Tokiu būdu bendra malda veikia į gy-venimą, o gyvenimas į maldą. Liturginė re-forma siekia pakeisti ir vieną, ir kitą.

* * *

Visu tuo netvirtinu, kad dabartinių Mišių apeigų sudėtis yra tobula (tikrai yra nema-ža nesklandumų), ar kad jų išpildymas pa-sigėrėtinas (kai kur yra daug ko pageidau-tino), ar kad tėra tik vienas — balsiai kal-bėjimo — būdas aktyviai Mišiose dalyvauti (pati konstitucija ne tik leidžia, bet ir pa-geidauja giedojimą ir kitus iškilmingumus pagal vietos sąlygas).

Tačiau nežiūrint, kad nesklandumų pa-sitaiko (kur jų nėra?), visgi reikia atsižvelg-ti į siekiamą tikslą ir įsijungti į bendras pa-maldas, nes tik tada bus galima patirti tą dvasią, kurios ieškoma už tų išorinių apei-gų. Lengvesne ir labiau patenkinta širdimi esant, nebenervina pasitaikę nesklandu-mai. Juos stengsimės pagal galias pakeisti, bet jie nebebus visą laiką mūsų dėmesio centre. Gi pačiame dėmesio centre bus, kas ir turi būti: Dievas ir su mumis bendrai be-simeldžiantieji.

GERIAUSIAS VYNAS ANT GALO

Visgi p. Nakas pamaldų permainoms la-biau pritaria, negu iki šiol aiškindamiesi

prileidome. Neigė jis tik, jo nuomone, nesusisėkusias paviršutines apraiškas. Teigė gi muziką, susikaupimą, iškilmingumą, kuriems yra priderama vieta ir pakeistose pamaldose. Dar svarbiau: jis reformoms netiesioginiai pritaria savo rūpesčiu. O kas rūpinasi, tas arčiau reformų, negu indiferentas. Jis netgi pasakė turįs sugestijų, kaip būtų galima geriau padaryti. Jojo sugestijas mums būtų tikrai įdomu išgirsti.

P. Nakas taip pat savo straipsnyje išsireiškė: reikia pripažinti, kad pamaldose, kuriose dalyvauja tarpusavyje susigyvenęs žmonių sambūris tai labai tinka (mano pabraukta — K. T.). Pavyzdžiui Korpl "Neolithuania" ar skautų vasaros stovyklų metu... Šiais žodžiais pripažįstamas naujų pamaldų tinkamumas tam tikslui, kuriam jis taikomas — išreikšti bendruomeninę dvasią susigyvenusiųjų ar bandančiųjų susigyventi tarpe. O atsilankantieji į pamaldas tokie yra, ar bent, kaipo krikščionys, turėtų mėginti būti. Gausesnis žmonių skaičius didelį bažnyčioj gal kiek darnų kalbėjimą apsunksina, bet prasmės neatima.

Pagaliau ne be reikalo savo straipsnio gale p. Nakas padėjo lemiančius žodžius, patvirtindamas, kodėl jis aną straipsnį iš viso rašė: "ir tai padariau tik vienu motyvu: "Te Deum Laudamus". Nuostabiu sutapimu tai tie patys žodžiai — tik lotyniškai — iš tų pačių "skurdžių ištraukų iš mišiolų". Ir mes iš jų meldžiamės: "Giriame Tave,... Dieve".

Tai gi, susitikome... Tik ne lotyniškai, bet lietuviškai — prašom, p. Nakai. Čia mes visi lietuviai (lotynai seniai jau išmirė)... — ir visi esam iš to paties "susigyvenusių (ar bent bandančių susigyventi) žmonių sambūrio". Padėkit mums labiau susigyventi... Ir žinote, jeigu jūs lotyniškai, o mes lietuviškai — tai tas pat, kaip mes koncertuotume pianinu, o jūs balalaika, — nors ir visi Dievo garbei. Be abejo, jūs pianinu tikrai geriau sugebate.

Viskas gera, kas gerai pasibaigia... Tada viskas gerai iš naujo prasideda. Veskime ir toliau pradėtą pokalbį, kad ir ši vakarą — prie kavos puoduko, o sekmadienio rytą — prie altoriaus...

Mišių auka yra pašvęstasis vyksmas, kuriam dalyvauja visa tikinčiųjų bendruomenė. Ji atsiskleidžia Dievui, savo Tėvui, garbiniams, dėkojimais permaldomis per jo Sūnų, mūsų Brolį Jėzų Kristų. Toje atvirų širdžių sutartinėje vyksta kunigo ir tikinčiųjų dialogas. Kunigas meldžiasi visų vardu arba pakaitomis su jais.

Dialogas Mišiose visada vyksta, kai kunigui atsakinėja bent vienas patarnaujančiųjų prie altoriaus. Juo pilnesnis šis dialogas būna tada, kai ne vienas, ne keletas, o visi tikintieji, lyg choras, įsijungia į pakaitinius maldavimus ar atsakymus. Visų dalyvavimą Mišių aukoje šiuo dialoginiu būdu Bažnyčia ypač skatina.

Iš St. Ylos maldyno "Tikiu Dievą"

Jei kas apmąsto apie tai (Kristaus gyvenimo paskutiniuosius įvykius) — kad ir vien meno žvilgsniu, tas negali būti nedėkingas už tai, kad Bažnyčios aukščiausią vadovybę pristato šią tragediją be kraujo praliejimo kaip jo Viešpaties Kančios mistinę paminėjimą dialogu, apsirengimu ir net gestais. Man pačiam atneša daug malonumo ir pagarbos prisimenant, kad paskutinis graikų choro palikimas, dingęs visur mene, atrandamas Mišiose, tarnautojui atsakinėjant kunigui.

Žodžio menininkas-poetas Oscar Wilde

KADA VEDYBINIS

GYVENIMAS

PRASIDEDA...

PROF. DR. VYTAUTAS BIELIAUSKAS

TEŠINYS STRAIPSNIO "VEDYBINIS GYVENIMAS PO 40-TŲJŲ METŲ"

PROBLEMOS SUAUGUSIŲJŲ VEDYBINIAME GYVENIME

Ankstyvesni vidutinio amžiaus fiziologinių, psichologinių ir sociologinių savybių apibūdinimai aiškiai nurodo, ko galima tikėtis to amžiaus žmonių vedybiniame ir šeimyniniame gyvenime. Savaiame suprantama, kad ši fazė sudaro krizę ir šeimos, ir pačiam vedybiniam gyvenimui. Tai patvirtina šeimų išsiskirimų statistikos, palyginant jas su išsiskiriančiųjų amžiumi. Daugiausia išsiskirimų pasitaiko tarp tų, kurie vedė dar nesulaukę 20-tųjų amžiaus metų, ir tarp tų, kurie yra vedę ir pasiekę 40-50 metų amžiaus. Žinoma, statistikos parodo tik vaizdo dalį, bet, kaip ten bebūtų, ši dalis kalba ryškiai už save. Dėl to yra verta atidžiai pažvelgti į vedybinio gyvenimo ir šeimos sunkumus šiame žmogaus vystymosi laikotarpyje ir pasvarstyti "suaugusiųjų" vedybinio gyvenimo problemas.

1. Santykiai tarp vedusiųjų

Šiuo metu santykiai vedybiniame gyvenime yra krizėje. Vyrai ir žmona arba pradeda vesti nepriklausomą gyvenimą, arba tampa nebetikri vienas kitu. Jiems kyla abejonės dėl jų vaidmens. Jie pergyvena nusivylimą savimi ir kartu mano, kad jie nuvilia savo partnerį. Dažniausia, vietoj savo problemas pripažinę ir aptarę kartu su antra puse, jie "sukyla".

Šis "sukilimas" yra labai įdomiai aprašomas Edmund Bergler knygoje "Revolt of the Middle Aged Man", kur mėginama psichoanalitiniu žvilgsniu persvarstyti vidutinio amžiaus žmogaus elgsenos priežastis. Bergler, sutikdamas su šiuo autoriumi, vidutinio amžiaus sukilimą lygina su emociniais paauglio pergyvenimais. Ši revoliucija veda į rimtas emocines įtampas, nesusipratimus ir sunkumus susiderinti. Bergler mano, kad daug vidutinio amžiaus vyrų kenčia dėl nesąmoningo noro save kankinti arba, vartojant psichoanalitinį terminą, dėl masochizmo. Nesvarbu, ar mes sutinkame, ar nesutinkame su šia psichoanalitine interpretacija, viena yra tikra, kad tokia kančia yra paties asmens pasidaryta.

Vedusiųjų elgesys tame amžiuje yra panašus į alegorijoje aprašomą ežių elgesį. Pagal bendrą žmonių įsitikinimą, šie gyvuliai šaltame ore atsiduria paradoksinėje būklėje. Norėdami sušilti ir vienas kitą sušildyti, jie buriasi krūvon ir gula šalia vienas kito. Tačiau, kuo arčiau vienas kito prisilieja, tuo labiau vienas kitą duria spygliais. Ir taip jie yra priversti atsiskirti ir šalti pavieniui.

Šis pasakojimas (nesvarbu, ar atitinkas tikrovei) labai gerai pavaizduoja emocines įtampas kenčiančius žmones. Tiems žmonėms irgi reikia emocinės šilumos iš kitų žmonių ir žmogiško artumo. Tuo

Nežiūrint to, kad vedusieji gali tapti nebetikri vienas kitu, pergyventi emocinę "spygliuotą" įtampą ar net sukilti viens prieš kitą, autorius - psichologas "gyvenimo pasikeitimą" vadina amžiumi, "kada vedybinis gyvenimas iš tikro tik prasideda". Kodėl?

SIELOS Labirintai

pačiu metu, kai jie prisiartina prie vienas kito, jie vienas kitą atstumia savo neišmintingu elgesiu. Ir taip lieka vieni šalti savo pačių sukurtaj izoliacijoje.

Tokio "spygliuoto" elgesio neretai pasitaiko bet kuriame vedybinio gyvenimo laikotarpyje. Tačiau jie itin pasireiškia suaugusio fazėje. Tuo metu vedusiems reikia daug supratimo, jausmų bei emocinės šilumos. Jiems, gal būt, jų reikia labiau, negu bet kada anksčiau. Tačiau jie nenori prisipažinti savo emocinio alkio. Be to, gal jie mano, kad jų amžiuje jie turėtų būti daugiau nepriklausomi, mažiau romantiški ir iš viso mažiau jausmingi. Jie gal galvoja viską žiną, kas žinotina apie vedybinį gyvenimą ir savo partnerį. Jie gal jaučiasi šiek tiek panašiai kaip žmogus, kuris kasdien, į darbą eidamas, turi praeiti pro Niagaros krioklį. Kas neiprasto krenta tam žmogui į akis? Per daug triukšmo, per daug vandens, per daug turistų, trukdančių susisiekti, ir per daug kvailai besielgiančių jaunų porų. Matomai jis nepastebi gamtos stebuklo ir kūrinių didybės, nes jis prarado jautrumą tokiems dalykams. Rutina užmušė jo aukštesnes aspiracijas, o jo vertybės tapo tuščios. Toji tragedija, kuri gali mus užklupti mūsų ryšy su gamta, taip pat gali atsitikti mums ir mūsų santykiuose su kitais žmonėmis, o taip pat mūsų vedybiniame gyvenime. Nuobo-

dulys, vaizduotės stoka, vertybių žeminimas vedybiniam gyvenimui sudaro bet kada pavojų, o jie tankiau pasitaiso vidutinio amžiaus porose.

Tai laikas, kada vedybų partneriai turi prisipažinti, kad jie privalo dar daugiau išmokti apie vedybas; tai prisipažinti visai nėra herojiška: tuo tik patvirtinami tikrovės faktai. Tai laikas, kada žmogus pagaliau pradeda suvokti ir suprasti, kas iš tikro sudaro vedybinę meilę. Jis ar ji atranda, kad meilė nėra vien erotiniai pergyvenimai ir kad net erotiniai pergyvenimai iš tikrųjų priklauso nuo kitų žmogiškosios asmenybės aspektų. Tuo metu jis pradeda vis daugiau suvokti save ir savo vedybinį partnerį esant asmenimis. Tačiau asmuo reiškia individo visumą, t. y. kombinaciją visų asmeniškų ir socialinių vertybių, realizuotų šiose asmenyje. O vertybės vėl nurodo reikalingą abstraktaus galvojimo, daugiau minties ir gilesnio svarstymo. Taip šiuo metu vyras ima pažinti savo žmoną iš jos vertybių taško, o žmona išmoksta vertinti savo vyrą kaip vertybių savininką ir gynėją. Ir taip jie suvokia, kad pats vedybinis gyvenimas yra vertybė, kurią tikrai supranta tik nedaugelis žmonių.

Savo esme besitarianantieji 40-tieji ar vėlesnieji metai nebūtinai veda vedybinį gyvenimą į krizę. Iš tiesų, iš to taško žiūrint, nei menopauzė, nei gyvenimo pasikeitimas, nei negatyvistinė suaugusio fazė,

nerieškia ką tai tragiško ir neišvengiamo. Teisingai į tai žvelgiant, reikėtų laukti tų pergyvenimų, žinant, kad bus galima vystytis ir tapti geresniu vedybiniu partneriu. Be abejo, vedybiniame ir šeimyniniame gyvenime bus palinkstama į didesnę dvasingumą, sulaukus 40-tųjų, 50-tųjų ar 60-tųjų metų. Fiziologinės funkcijos menkės, bet tai normalu. Tik tie, kurie tepripažįsta fizines ir biologines vertybes, turi pagrindą nusiminti ir nuliūsti, suprasdami, kad jų gyvenimas jau pasiekė aukščiausią tašką. Jie nelaimingi, nes jie nežiūri į tikrovę. Tai dėl to jie sukyta ir bando sau ir kitiems įrodyti, kad jiems senėjimo dėsniai netaikomi. Tik jie bijosi prarasti savo vietą vedybiniame ar šeimyniniame gyvenime, nes jie pastatė savo vedybinį gyvenimą ant silpnų ir praeinančių pagrindų. Tie žmonės, kurie nesugebėjo išvystyti aukštesnių vertybių, pasiekę vidutinį amžių, turi būti apimti baimės, rūpesčių ir netikrumo dėl savo ateities. Jie turėtų bijoti, kad jų žmonos jais gali nusivilti, jei jų vyriškumas laikinai susilpnėja. Jie nesitikės supratimo ir paguodos iš savo partnerio, nes jų pačių požiūriu nėra vietos supratimui ir paguodai net tada, kai vedybinis partneris pasirodo silpnas kokioje srityje. Tokie tame laike nesijaus saugūs vedybiniame gyvenime, nes jie niekada jame nebuvo saugūs. Tokie daugiau varžysis su savo

vedybinių partnerių, negu jam padės kritiškame laikotarpyje.

Taigi 40-tuosiuose gyvenimo metuose ar kiek vėliau santykiai tarp vedybinių partnerių gali labai ištempti ir pasunkėti. Tačiau to galima išvengti, jei vedybinis gyvenimas yra grindžiamas teisingu vertybių supratimu. Bet vidutinio amžiaus žmonių gyvenimą apsunkina tųjų vertybių nesuvokimas ir mūsų aplinkoj paplites materialiniu, fiziniu ir fiziologinių dalykų pervertinimas. Mūsų visuomenė garbina jaunystę, aukština jos fizinę jėgą ir vitališkumą! Tai puikios savybės, kurių neverta atsižadėti, bet jos randamos ir gyvulių pasaulyje. Žmogus skiriasi nuo gyvulių visų pirma savo pažinimo ir aukštesnių dalykų vertinimo galioimis. Ir vedybinis gyvenimas negali išsilaikyti be šių žmogiškų bruožų. Tačiau tas vertybes suvokti nepradedam būdami 40-ties metų. Tas mokslas prasideda labai anksti gyvenime, o sulaukę 40-tųjų metų ar vėliau, esame, tarsitų vertybių srityje egzaminuojami.

2. Tėvai ir vaikai

Nenorėdami silpninti savo temos, svarstydami apie suaugusiųjų vedybinio gyvenimo problemas, negalime praleisti nepamiršę to fakto, kad vedybinis gyvenimas tame amžiuje paprastai jau yra apdovanotas vaikais, tuo metu gal jau paaugliais. Tie beaugantys vaikai mums primena daug daugiau apie mūsų amžių. Jie prisideda prie mūsų amžiaus problemų dar kitomis ypatingomis problemomis.

Tėvai dažnai tuo metu labai prisiriša prie savo vaikų, kad net kartais palieka savo partnerį. Tėvai gali nesąmoningai identifikuotis su savo vaikais ir iš to patirti tam tikrą saugumo jausmą. Dažnai tai daroma po skraiste tėvų meilės vaikams ar vaikų paklusnumo tėvams. Iš tikro tie vaikai jaučia, kad "tėvų meilė ir jausmai" jiems užmetami, kas juos padaro nelaimingais. Tuo pačiu metu apleistas partneris taip pat yra nelaimingas ir likęs be pagalbos. Todėl kuostipriausiai pabrėžiame, kad tėvai turi prisiminti, jog jie vedė ne savo vaikus, bet žmonas, o motinos — savo vyrus. Šeima yra išitvirtinusi ant tėvo-motinos santykių ir, jei tai pakeičiama, kyla pavojus visai šeimai.

Tai laikas, kada tėvai turi išmokti išsižadėti savo vaikų, o taip pat viens kitą labiau vertinti. Čia vėl teisinga laikysena ir aiškus galvojimas daug lemia šeimą apsaugojant nuo didelių problemų.

SANTRAUKA IR IŠVADOS

Mes aprašėme, kai kurias psichologines vidutinio amžiaus problemas ir nurodėme, kad 40-taisiais metais ar po jų mes visi patirsime tam tikras fizines ir psichologines permainas. Tie pasikeitimai atsitiks tarp 35-55 metų, sukeldami to amžiaus žmonėms didesnes ar mažesnes prisiderinimo problemas. Bandėme apibrėžti kai kurias sunkenybes, kurių galima sulaukti vedybiniame gyvenime 40-tųjų, 50-tųjų ar 60-tųjų metų bėgyje. Taip pat pastebėjome, kad šie

sunkumai gali, bet nebūtinai turi, atsitikti ir kad šios problemos gali sukelti naują augimą ir vystimąsi vedybiniuose santykiuose. Suaugusiųjų vedybinis gyvenimas turi savas problemas ir kai kurios iš jų gali būti sunkios. Tačiau subrendusi laikysena, gera nuojauta vertybėms, stiprūs moraliniai ir religiniai ryšiai gali padaryti 40-tuosius ir vėlyvesnius metus idomesnius ir malonesnius patiems vedusiems. Kur to stokojama, nebus susiderinta ir gal bus reikalinga profesinė pagalba.

Žmogiškas augimas ir vystymasis yra visada surištas su skausmu ir nepatogumais. 40-taisiais metais pasitaikantys vargai ir skausmai parodo, kad mūsų augimas ir vystymasis nepasibaigia prieš 40-tuosius metus, kad ir toliau augame ir vystomės, nors mūsų plaukai pražilo ir mūsų "aukštis" didėja daugiau horizontaliai, negu vertikaliai. Vystymasis apie 40-tuosius metus ir po jų yra brendimas į pilną nuo vertybių priklausančią ir pati vertinga tampančią asmenybę. Pagal tą brendimo matą turi vystytis ir vedybinis gyvenimas. Tuo atžvilgiu vedybinis gyvenimas yra kaip vynas: jis gerėja su metais. Taip būna, jei vynas laikomas tinkamose sąlygose, uždarytas ir giliam rūsy. Vedusiųjų pora taip pat turi būti saugi savo aplinkoje ir turi vertinti savo vertybes. Ji turi giliai pagrįstus ryšius, kurie perviršytų visas jų silpnybes ir trūkumus. Aš manau, kad 40-tieji metai yra amžius, kada vedybinis gyvenimas iš tikro tik prasideda.

VAIKO KELIAS Į DIEVĄ

GEDIMINAS KIJAUSKAS, S. J.

"L. L." 1964 m. lapkričio numery viena jauna motina laiške pastebi apie vieną jai (be abejo, ir kitiems tėvams) rūpimą temą — mažo vaiko supažindinimą su Dievu. Tuo klausimu talpiname šį straipsnį.

Paskutiniuosius laimėjimus vaiko psichologijoje pritaikysime mažo vaiko religinių idėjų formavimui. Pirmiausiai mesime žvilgsnį į 3-5 m. vaiko psichologinę būklę, jos reikalavimus bei

jo dvasinį pajėgumą. Iš to spręsimė, koks turėtų būti to amžiaus vaiko religinis auklėjimas. Ypač pabrėšime artumą ir panašumą tarp vaiko sielos ir gyvybingų religijos šaltinių Šv. Rašte ir liturgijoje. Šis straipsnis remiasi didele dalimi dviejų tėvų jėzuitų Xavier Lefebvre ir Louis Perin studijomis (prancūzų k. — "L'enfant devant Dieu"; anglų k. vertimas — "Bringing Your Child to God").

Abstrakčias idėjas 3-4 metų vaikas nesupranta, jis nepajėgia suvokti dvasios, negali pažinti Dievo per aiškinimus ar paprastus pasakojimus. Pavyzdžių pagalba jis pasisavina išpūdžius, kurie pamažu padeda jam sąmoningai jausti Dievo artumą. Vaiko religiniam formavime pagrindinis veiksnys yra gyvas pavyzdys ir laikysena to, kuris meldžiasi su vaiku, ir religinių pasakojimų kokybė. Per juos vaikas jaučia didingo ir gero asmens artumą, kuris jį saugoja. Šio amžiaus vaikui reikia tokio asmens, kuris jį saugoja, prižiūri, juo domisi, jam pade-

da vystytis, jį myli. Kuo didesnis kito dėmesys juo, tuo didesnis vaiko džiaugsmas ir ramybė, kadangi jis mylimas.

Pats auklėjimas bei religinis formavimas turi vertinti pagrindinius vaiko reikalavimus šiame jo gyvenimo tarpsnyje. Neužsidaryti savo atbundančios asmenybės egoizme šio amžiaus vaikui, o augti Dievo meilėje: 1) jaunam "nugalėtojui — magikui" reikia realios ir tuo pačiu nuostabios religijos, 2) norinčiam vystytis vaikui reikia religijos, kuri skatina augimą, 3) išsiilgusiam meilės vaikui reikia religijos, kuri pagauna širdį.

I. Vaikui reikia nuostabios ir realios religijos

Jauno vaiko gyvenime domiuoja du reikalavimai: noras judėti ir pergyventi. Jam patinka išbandyti savo raumenis. Jis nori viską matyti, girdėti, liesti. Atbunda jo smalsumas.

Ji veikia aplinka

Pirmoje vietoje jauno vaiko išauklėjimas priklauso nuo auklėtojų charakterio ir savybių. Jų sukurta atmosfera paliks savo neišdildomas žymes vaiko asmenybėje. Ideali gero auklėjimo aplinka: šeimos meilė, asmeniškos meilės pajautimas, pagarba vaikui, vaiko priėmimas tam tikrų reikalavimų, ramumas, tylos pamoka, pagarbos jausmas asmenims ir daiktams, gyvenimas persunktas džiaugsmu.

Tyla ir susikaupimas. Religinė atmosfera paruošia sutikti Dievą. Tyla ir susikaupimas padeda vaikui užmegzti ryšį su Dievu. Tyloje vaikas nurimsta. Jis jaučia paslaptinę, kažko buvimą virš visko, kažką skirtingo. Pamažu pradeda jausti Dievo nuostabų artumą.

Kiekviena jo malda ir religinis veikimas turi prasidėti su tokiu susikaupimu. Religinė poezija, giesmė, aptamsintas kambarys, žvakutė, bažnyčių tylą gali padėti jam susikaupti.

Pagarba tam, kas surišta su religija, yra kitas būdas paruošti vaiką sutikti Dievą. Tėvų rodoma pagarba tikėjimo išreiškime labiausiai veikia vaiką. Jo didžiausias džiaugsmas sekti juos. Tylą jau minėjome. Kiti ženklai yra tinkama laikysena, poza; balso tonas, parinkti žodžiai, tikrai estetiški, religiniai paveikslai, kai kurių liturginių gestų orus išreiškimas. Kalbant apie Dievą, visa laikysena byloja mūsų tikėjimą Viešpaties artumu bei majestotu.

Gyvas tikėjimas. Pilnas ir tikras religinis gyvenimas išsiskyns bei bręs pas vaiką tik ryšį su gyvu tikėjimu bei veikiant dvasiniam gyvenimui tų asmenų, kurie yra arti jo. Tušti žodžiai jam nedaug reiškia. Aišku, pavyzdys nesuteiks vaikui tikėjimo. Antgamtinis gyvenimas yra Dievo malonės vaisius. Šv. Dvasios veikimas tačiau sąlygojamas kitų veikimo: "Jūs būsite man liudytojai," kalbėjo Kristus apaštalams. Žodžiai taikomi ir tėvams bei mokytojams. Tik susijungę su Dieviškąja Realybe gyvu tikėjimu ir meile, mes liudysime vaikui apie Dievo buvimą.

Vidinis džiaugsmas. Dvasinis džiaugsmas, kuris persunkia mūsų tikėjimą bei pagarbą religijai, atvers vaikui Dievo artumą ir meilę. To pasėkoj jis galvos apie Dievą kaip mylintį Tėvą, kaip draugą savo gyvenime, džiaugsmo ir ramybės šaltinį. Jo garbinimą seks meilė, sūnaus pasitikėjimas ir padėka. Jo tikėjimas pasireikš pasiaukojimu Dievui, noru būti su Viešpačiu ir jį patenkinti.

Ištarus Dievo žodį, mus turėtų gaivinti džiaugsmas. Antgamtinis džiaugsmas teiks aiškumo mūsų vizijai, šilumos mūsų balsui, neišreiškiamos giedros mūsų veiksams. Visa tai vaiką palies, jis mielai eis prie mūsų dalintis tuo džiaugsmu, priims tokį Dievą, su koku supažindiname.

Jis mažasis tyrinėtojas

Vaikas nori dominuoti. Tyrinėjimas jam naudingas ir reikalingas. Leisti jam laisvai reikštis, duoti žaislų, kurie padeda organizuoti jo veiksmus. Kalbant su juo, rodyti gyvumą ir entuziazmą.

Religiją pristatyti gyvai ir konkrečiai. Dievas yra gyvy-

bė, Dievo malonė — trykštąs gyvas šaltinis. Religiją rišti su sodu, kuriame galima atrasti viską. Vaiko religija taip pat rišasi su kasdieniniu gyvenimu: jo džiaugsmas, malonumai, geras siekimas, atradimai, jo klausimai, paslaptiniai troškimai, jo šeimos ar mokyklos gyvenimas. Vaiko susidomėjimas gamta duoda kitą progą jį supažindinti su Dievu. Kai jis džiaugiasi atradęs gėlę, paukštį, saulės spindulėlį, jį galime vesti nuo džiaugsmo tais daiktais dėkoti Dievui. Užtenka paprastų žodžių: "Ačiū tau, Viešpatie", "Garbiname tave, Viešpatie, dėl šių gražių gėlių", "Viešpatie, tu esi didis ir gražus", "Viešpatie, tu esi geras".

Religinis gyvenimas pagauna vaiką savo idomumu ir veiklumu. Šiam amžiui pritaikyta religinė veikla: šalia tylos prieš Dievą, pagarbi laikysena prieš Dievą maldų metu, bažnyčios aplankymas, maža procesija mokykloje ar namuose, daina ar giesmė su judesiais, kokios nors tikėjimo paslapties inscenizavimas, piešinio nudažymas ar laisvas piešimas religine tema, rinkimas gėlių maldos vietoje, atlikimas kokio darbelio dėl Dievo, artimo meilės veiksmas draugui, uolus klusnumas tėvui ir motinai, mokytojai, artimo meilės veiksmas vargšui.

Religiniai pasakojimai padeda vaikui pažinti Dievo nuostabumą, atidengia neišsemiamus antgamtinis turtus, džiaugsmą. Veda prie veikimo.

Per paveikslus vaikas iš naujo pergyvena ir sutinka tuos asmenis, daiktus, apie kuriuos girdėjo pasakojime: prakartėlę, kryžius. Liturginiai metai, apšviestas paveikslas, nuleistas kryžius, Velykų žvakė.

Veiksmai, pasakojimai, paveikslai turi vaikui religinės vertės, kai vaikas per juos

jaučia naudojančio asmens tikėjimą bei išgyvena religinę atmosferą. Didesnės šventės ypač tinka nukreipti vaiko galvojimą link Dievo ir antgamtinio pasaulio. Kalėdų šventė su prakartėle; Velykos, palmių procesija, kryžiaus pagarbinimas, — atšvęstos su džiaugsmu ir šviesa tarp giesmių ir pavarasio gėlių, žvakių diena vasario 2 su šviesų procesija pagerbti "Jėzų, pasaulio šviesą". Kiekviena iš šių švenčių bus dvasinis įvykis, kruopščiai paruošta dvelks rimtimi ir džiaugsmu. Vaikas taip pajunta Dievą savo gyvenime.

Jam reikia žodžių apvaldyti daiktus

Apie 3-4 metus vaiko smalsumas krypta į naują pasaulį, kalbą. Jam reikia žodžių, kad savo atradimus padarytų savais. Religiniai žodžiai jį supažindina su dvasiniu pasauliu. Jis girdi apie Dievą, dvasinius daiktus. Pats kalba. Toks yra ir Dievo kelias: Jis apsieiškia žmogui kalbėdamas ir veikdamas.

Ir vaikui, kalbant apie Dievą, netinka vaikiška kalba, kuri žemina religijos kilnumą. Patariama kiek galima artėti prie Dievo kalbos Šventraštyje ir Bažnyčios liturgijoje. Tik taip vaikas pažins šventą ir nuostabų antgamtiškumo charakterį, Dievo majestotą. Vaiką traukia tai, kas didinga. Jį imponuoja Dievo kalba Šv. Rašte. Vadinkime Dievą "Dievu" arba "Viešpačiu" ir ne vien tik "geruoju Dievuliu". Maldoje kalbėkime "Viešpatie Dieve" vietoj "mano Dieve". Sakykite "Jėzus Kristus" arba "Viešpats Jėzus" ir ne vien tik "brangusis Jėzus" ar "saldusis Jėzus". Nepadarykite iš Dievo vien tik "Kūdikėlį Jėzų".

Bažnyčią galime vadinti "Dievo namais", "Viešpaties namais"; altorių "Viešpaties Jėzaus stalu"; Sceną iš Biblijos — pasakojimu iš "Dievo žodžio knygos". Visur tebūnie tikrai religinė kalba.

Vaiko malda. Medžiagos vaiko maldai semkimės iš Šventraščio, liturgijos, psalmių. Iš tiesų, tik per suaugusiojo pakeliančią ir pagarbią laikyseną vaikas susiriša su Dievu. Tokioje atmosferoje vaikas galės kartoti žodžius kartu su veiksmu. "Viešpatie, mano Dieve, tu esi didis ir gražus" (rato gestas); "Viešpatie, žemė ir visa, kas ant jos, yra tavo" (platus gestas); "Giedokime Viešpačiui, nes jis geras" (rankos ant krūtinės); "nes jis myli mus amžinai" (išskėsti rankas); "Į tave, Viešpatie, keliu savo širdį" (pamažu kelti rankas); "Dievas yra Viešpats" (sudėti rankas); "Viešpatie, tu esi šventas, šventas, šventas" (lenktis

Leiskite mažutėliams eiti pas mane, nes tokių Dievo karalystė.

— *Jėzus Kristus*

žemyn ir žemyn); "dangus ir žemė yra pilni tavo garbės" (rato gestas); "Osana aukštybėse" (iškelti rankas).

Vaikui kalbės ne tiek žodžiai, kiek mūsų tikėjimas, įsitikinimas, Dievo meilė. Šie suartins vaiką su Dievu.

Jis — mažasis karalius savo vaizduotės sukurtame pasaulyje

Vaizduotė pristato daiktus vaikui labai gyvai. Perduoti paveikslai atrodo kaip realus pasaulis. Vaikas tokiu būdu

susikuria asmeninį pasaulį, save su juo sutapatina.

Per vaizduotę jis keičia realybę, daiktams duoda savo gyvybę, dvasią ir žmogiškas jusles; daiktams gamtoje ir gyvuliams, su kuriais jis kalba. Jei aplinka, jo praeitis ir temperamentas jį nuteikia džiaugsmui ir pasitikėjimui, viskas atrodo saulėta ir jo akys pilnos laimės. Jei jis jaučiasi blogai ir gyvena baimėje, pasaulis jam debesiuotas ir grasina.

Į daiktus jis perkelia savo troškimus. Tvarko daiktus pagal savo norus: lazdelė jam tampa arkliuku, nes jis nori užaugti didelis, nori patirti tą džiaugsmą, kada jis apvaldo arklį. Mergaitė užtenka kelių skudurėlių įsitikinti, jog ji puikiai apsiengusi, nes ji nori būti taip graži kaip matyta ponija, kuri jai patiko. Lėlė ją patraukia, nes ji jaučiasi kaip motina.

Vaikas susikuria vidinį pasaulį, kur sapnai tikri, realybė persunkta sapnais. Nors vaikas būtų šalia mūsų, jis — kito pasaulio dalis, kur nėra vienas daiktas ir nėra vienas asmuo jam nėra tokie patys kaip mums.

Sutapatindamas save su kitais pasakoje ar žaidimuose, vaikas atranda save ir išbando savo asmenybę. Dalinai toks išivaizduotas pasaulis vaikui reikalingas: 1) kaip apsauga jo asmenybei, nes skaudi gyvenimo ir suaugusiųjų realybė jį kankintų; tam jis priaugs tik pamažu; 2) dalinai kaip išraiška jo gyvumo, nes jis turi nuostabių potencialų šaltinį; kai kurie išsivystys vėliau, bet nuo dabar pasirodo susimaišę su daugybe kitų nesibaigiančioje vaizduotės tekmeje; 3) kaip tam tikrų dvasinių reikalavimų pa-

tenkinimas, nes jis negali pasitenkinti vien materialiniu pasauliu, bet jo dvasia neša jį į pasaulį, kuris tobulesnis, kur materija ištikimai klauso dvasios, link idealaus pasaulio, kur laimės ir tobulybės troškimas gali išsipildyti, absoliuto pasaulio, kuris vienintelis gali jį patenkinti.

Nėra tai silpnumo ar patyrimo stokos ženklas. Vaizduotės gyvenimas byloja vaiko dvasinė prigimti, jo žmoniškumo ženklą. Gyvuliai to neturi. Tai didelis turtas. Bet čia glūdi ir ribotumas. Reikia saugotis nuo pavoja. Šiuo metu vaikas supras idėją, jei pristatysime ją vaizdžiai. Džiaugsmo ir entuziazmo jausmą jam perduosime gestais ir veido išraiškomis. Mes galime būti jam gyvi pavyzdžiai. Tačiau negalime leisti vaikui visiškai užsidaryti savo privačiame pasaulyje ar vien fantazijos pasaulyje. Pamažu jame budinime realybės pajutimą.

Padėti vaikui įsigyti teisingą religijos supratimą: Vaikui nereikia abstrakčių minčių. Aiškinimai neivės jį į antgamtinę realybę. Pavyzdžiai su išraiškomis jam sakys daugiau. Tokius pavyzdžius kruopščiai išrinkime. Vaikas turi juos suprasti, jie turi prilygti jo patyrimui, turi jam patikti. Svarbiausia jie turi iššaukti jame antgamtinį pasaulį.

Gyvi pavyzdžiai. Vaikas pažįsta nematomą, dvasinį Dievo buvimą, stebėdamas tėvų laikyseną maldoje; jų gestus, kurie atspindi Dievo visur esančios didybės ir gerumo sąmoningumą; jų pagarbą balse, kai jie taria Dievo vardą. Vaikas turėtų jausti Viešpaties artumą, kai jis klausosi pasakojimo apie Mozę ant kalno, kai iš degančio krūmo Dievas šaukia Mozę, arba kai Samue-

lis girdi kelis kartus Dievo balsą nakties metu. Jis turėtų jausti Kūdikio didingumą praktėj, matydamas suaugusius kartu su juo ir Trim Karaliais garbinant jį.

Dievo apreikšti pavyzdžiai. Kalbėti vaikui ta pačia kalba, kuria Dievas mums prabilo. Parodyti vaikui kaip didingi žmonės Šv. Rašte atsakė Dievo pasirodymams. Možė nusiima savo batus ir uždengia veidą apsiaustu iš pagarbos prieš Dievą, Samuelis greitai atsako Dievo šaukimui: "Viešpatie, aš esu čia". Abraomo tikėjimas Dievo žodžiu, Dovydo pasitikėjimas, kai jis kovojo prieš Galijotą, Saliamonas paaukojo Dievui nuostabią šventyklą, šv. Pranciškus Asyžietis džiaugsmingai dėkojo už kūrinių, o labiausiai — paties Kristaus laikysena.

Tikrai religingų gestų pavyzdžiai sukurs didingumo ir gerumo atmosferą vaiko religiniam gyvenimui. Pasakojimai padės vaikui jausti kartu ir pergyventi. Jis jausis tapęs kitu Moze ar Dovydu, prisijungs prie piemenų šalia prakartės, norės save sutapatinti su Mergele Marija, šventaisiais ir pačiu Viešpačiu Jėzumi.

Pats žodis "Dievas" turėtų sukelti vaiko galvosenoje dvasinio buvimo vaizdą, tokį, kuris yra nuostabus ir vertas garbinimo, bet tuo pačiu mylimas ir labai artimas. Vaikui svarbu nauda, kurią jis gauna iš asmens artumo; jausmas, jog jis yra mylimas, vertina-

mas; didesnis, labiau užtikrintas ir galis daugiau padaryti, kadangi mylimasis čia pat.

Jis priima viską kaip absoliučią tiesą

Vaikas turi besąlyginį palinkimą tikėti visu tuo, kas jam pasakoma. Toks tikėjimas — ženklas sielos, kuri sutverta tiesai ir absoliutui. Gerbti šį tikėjimą. Jo iliuzijas neišlupti brutaliai, o su jo pasitikėjimo pagalba vesti taktiškai į tokią realybę, kokia ji yra.

Tiesa maitinti jo tikėjimą. Šalia savo natūralaus palinkimo tikėti, vaikas jaučia antgamtinį traukimą visam, kas suriša su Dievu. Krikštas idiegė jame "dievišką tikėjimo instinktą". Jau nuo dabar jis laukia autentiško Dievo žodžio, jog užaugus jam nieko nereikėtų išmesti iš savo tikėjimo. Perduoti jam pagrindines religijos tiesas: Dievas yra didis; Dievas yra galingas; Dievas yra gražus, labiau negu bet kuri būtybė; Dievas yra geras; Dievas mus myli; Dievas yra su mumis; Dievas yra mūsų Tėvas danguje; Dievas visa mato; Dievas visa žino; Dievas myli tai, kas yra gera, ir nemylti to, kas bloga; Dievas davė mums visą, ką turime, jis mums davė Viešpatį Jėzų; Jėzus yra Dievo Sūnus; jis yra mūsų didelis Draugas, visų žmonių Draugas; jis atėjo ant žemės mums padėti; jis mirė už mus ir trečią dieną kėlėsi; jis gyvena danguje, bet jis yra taip pat su mumis, savo draugais ant žemės, mums padeda.

Tęsinys sekančiame numeryje:

II. Vaikui reikia religijos, kuri padės jam vystytis

III. Vaikui reikia religijos, kuri ugdo meilę

*Pirmasis gailėstingumo
darbas kūnui —
alkaną papenėti*

Meilės arba gailėstingumo darbai gali būti vykdomi žmonių pavieniui arba sutelktinai per labdaros draugijas. Kaip vienas, taip ir kitas būdas vartojamas nuo pirmųjų krikščionybės dienų. Pirmiesiems krikščionims duonos netrūko, nes jie viskuo, o ypač duona, savitarpyje dalinosi (Ap. d. 2, 44; 4, 34). Krikščionims padaugėjus, apaštalai pašventino pirmuosius septynis diakonus organizuotai labdarai vykdyti (Ap. d. 6, 2-3). Nors organizuota labdara gali plačiau ir sėkmingiau medžiaginiai padėti vargstantiems, tačiau ji negali atleisti pavienį krikščionį nuo labdaros pareigos. Pagal Evangelijos dvasią kiekvienas tikintysis turi pareigą asmeniškai ir nuoširdžiai jo artumoje esančiu vargu ir skurdu susirūpinti. Ką jis turi ir gali čia padaryti, apie tai pamoko ji Bažnyčia, primindama septynių gailėstingų darbų kūnui ir tiek pat jų sielai pareigą.

Kadangi pats pavojingiausias žmogaus gyvybei ir jo kūno bei dvasios išsivystymui yra būtino maisto trūkumas, tad pirmiausiai reikia padėti badaujančiam ar pusbadžiu gyvenančiam. Šią gailėstingumo darbo pareigą ir tenka pirmiausiai svarstyti.

KAS YRA BADAS

Jau tuo pačiu, kad žmogus atėjo į šį pasaulį, jis turi teisę į orą, vandenį ir duoną, nes jis turi teisę gyventi. Badaudamas žmogus labiausiai jaučiasi nuskriaustas. O tačiau pusė žmonijos alkana; kas trečias pasaulyje badauja. O nepriteklių kenčiančių žmonių gali pastebėti kiekvienas savo aplinkoje net ir turtingam krašte.

Pusbadžiu gyvenant, gyvybė senka lašas po lašo, o draug su ja ir gyvenimo džiaugsmas. Liūdesys ir neviltis temdo są-

monę. Dvasiniai reikalai pasitraukia į pasąmonės pogrindį. Žmogus tik jaučia kūną, virsta kūnu. Niekada dar taip žmonijai nėra paaiškėję, ką jaučia badaujantis, kaip artimoj praeity ir dabarty — sovietų ir nacių koncentracijos stovyklų laikais. Daugelis karo eigoje išsigelbėjusiųjų yra aprašę badavimo nuotaikas savo raštuose.

Štai, viena Sibiro Vorkutoje badą patyrusi moteris taip rašo: "Yra sunku apie badą rašyti, sunku tą šaltą, kankinančią, ryjančią tuštumą, kuria su savim velki, pavaizduoti. Jau nesi, tik badas yra; tu gi esi tik abejingas, bevalis, mieguistas padaras, kuris varginai kuriai pastangai, žodžiui ar minčiai ryžtasi. Mes susiriečiame ir miegame, o kai miegame, tik apie valgį sapnuojame. Kad bent sapne pavalgytume! Bet kur tau, tik prieš save matome gardumynų krūvas... Mes nenustojamai apie valgį kalbame. Atrodo, kad viskas apie mus tokias kalbas žadina. Muilo šmotelis mums primena duonos gabalėlį. Medvilnės stiebas atrodo kaip šokoladas. Muilo putos, kaip grietinėlė. Mus stačiai persekioja vaizdas: kur tik nepažvelgsi, visur matome maistą".

Turėdami galvoje, kad "neturime supratimo, kaip siaura yra riba, kuri skiria badą nuo pykčio" (J. Steinbeck), suprasime, kodėl alkis gimdo revoliucingumą ir kodėl badas pasaulyje — tai ugniakalnis, ant kurio gyvena sotieji.

KRISTUS ALKANUOSIUOSE

Kristus tapatybina save su alkanais, kai sako: "Buvau išalkęs ir jūs mane pavalgydinate" (Mat. 25, 35). Tai nebuvo tik žodžiai, bet alkanųjų gailėjimasis. Juk alkanoms minioms pavalgydinti jis net du sykiu stebuklingai padau-

**BUVAU
IŠALKĘS
IR JŪS
MANE
PAVALGYDINOTE**

ALFONSAS GRAUSLYS

gino duoną (Mat. 14, 15-21 ir 15, 32-38). Prieš vieną iš tų stebuklų jis sakė: "Gaila man minios, nes jau tris dienas pasilieka su manim ir neturi ko valgyti; aš nenoriu paleisti jų nevalgusių, kad nenualtptų kelyje" (Mat. 15, 32). Tuos žodžius jis pasakė ir dėl to, kad jo sekėjai amžių bėgyje, matydami ekonominį skurdą, nerimautų ir ši tą darytų jam panaikinti.

Čia dar išidėmėtini ir kiti Viešpaties žodžiai. Kai apaštalai pranešė, kad minios alkanos ir joms reikėtų liepti skirstytis, jis jiems tarė: "Jūs duokite jiems valgyti" (Mat. 14, 16). Tie žodžiai įpareigoja krikščionis rūpintis ir ekonominiais dalykais. Jei, anot Viešpaties, alkanuosiuose jis pats alksta, tai ekonominis klausimas virsta religiniu klausimu. Tad neveltui ir kilniaširdis indų vadas Ghandi tą sąryšį tarp religijos ir duonos suprato, sakydamas: "Alkanieji Dievas turi pasirodyti duonos pavidalu".

Jei į tą klausimą pažvelgsime plačiau, nepalikdami jo pavieniems krikščionims rišti (ir todėl niekada jo neišrišti), tai tik Bažnyčios pasisakymas už išmintingai, bet radikaliai vedamą žemės ir, apskritai, pasaulio ekonominių santykių reformą yra vienintėlis sėkmingas būdas pasaulio alkanuosius pavalgydinti. Jei, pavyzdžiui, Argentinoje 1/5 žemės priklauso 2000 šeimų, jei Čilėje 1% gyventojų turi 52% žemės, jei Meksikoje 1% gyventojų valdo 85% žemės, tai yra nenormalu pačiame aukščiausiam laipsnyje; tai tikrai krikščionybei spiovimas į veidą. Štai kodėl Čilės vyskupas, tai supratę, patys pravedė bažnytinį žemių reformą, nes "viskas rodo, kaip degančiai reikia to dalyko imtis vietiniams katalikams ryžtingai ir nedvejojant, nes su mumis ar

be mūsų reformos įvyks. Jei įvyks be mūsų, tai jos bus prieš mus" (Čilės vyskupas Manuel Lorrain).

KAIP ALKANĄ VALGYDINTI

Visų pirma kiekvienas tikintysis turi domėtis savo gyvenamos aplinkos (tos miesto dalies ar artimųjų gatvių blokų) gyventojais, ypač tautiečiais, ir žinoti, kurie jų yra tikrame varge. Juk nekartą susidaro aplinkybės, kad mes galėtume ką nors valgiu sušelpiti, bet nežinome, kas jo labiausiai reikalingas. Parapijų vadai turėtų jų ribose gyvenančius vargšus žinoti, juos kai kada iš parapijos kasos sušelpiti ir geros valios parapijiečius apie juos painformuoti. Čia nėra kas tai naujo ir revoliucingo, nes ir pirmieji krikščionys vargšai buvo šelpiami aukomis nuo altoriaus.

Toliau, ką nors valgiu šelpiant, nereikia per daug domėtis šelpiamojo ištikinimais ar religingumu, nes atrodo, kad šitokiais atvejais geriausia religijos propaganda yra nesi rūpinimas ta propaganda, nes gailėstingas darbas kalba ir be žodžių.

Reikia taip pat atsiminti, kad sušelpstasis, jei yra jautrus, daugiau ar mažiau tą pagalbą išgyvena kaip pažeminimą. Suprantama tad, kodėl yra geriau duoti, negu imti. Tai atsimenant, reikia taip atsargiai kalbėti ir elgtis, kad jis tą pažeminimą mažiausiai pajustų. Pati daug kartumo tremtyje patyrusi, rašytoja Z. Maurina rašė: "Geriau prieš savojo neturto stalo badauti, negu prieš turtingųjų svetimo stalo būti pakenčiamai".

Gal prieinamiausias ir praktiškiausias neturtingojo pavalgydinimas gali būti svečių vaišinimo proga. Kadangi lie-

mina daugiau, negu svečiai pajėgia suvalgyti, ar nevertėtų visas likusias gėrybes atiduoti nepasiturintiems? Tai ypač turėtų būti daroma visokių draugijų vakarienių proga, nes, to nenumačius, atliekami valgiai arba žūna, arba pasiimami tokių, kuriems tie valgiai nebūtini.

Kiekvienas gailėstingas darbas be aukos, be nutraukimo nuo savęs, dažniausiai neįmanomas. Todėl popiežius Leonas Didysis yra parašęs, kad "tikinčiųjų pasninku pamaitinami pavargėliai". Higienos specialistų tvirtinimu, Vakarų pasaulio žmonės valgo bent du kartus daugiau, negu reikia. Jau vienam 3700 metų senumo egiptiečių dokumente (Papyrus Edwin Smith) vienas tų laikų gydytojas rašė: "Žmogus per daug valgo. Jis gyvena tik vienu ketvirtadaliu to, ką suvalgo. Likusiais ¾ minta gydytojai". Iš to siūlosi išvada: jei žmonės normaliai valgytų, dirbtinai apetito nekeltų, sutis pasaulis galėtų pasidalinti su alkanuoju ir jį pasotinti. Prisiminę, kad pasaulyje yra tiek daug alkanų, susilaikytume nuo išlaidžios prabangos.

Kartą vargšais besirūpinęs šv. Vincentas Paulietis sutiko Prancūzijos karalienę Oną Austrijietę. Tuo laiku siautė badas. Karalienė turėjo ant kaklo brangių perlų karolių. Šventasis, lyg ir juokaudamas, jai tarė: "Jūs Didenybe, ar negalėtumėte padaryti, kad šie akmenys virstų duona?" Karalienė išpėjimą suprato ir, nusiėmusi karolių, jam atidavė, kad tasai, juos pardavęs, paverstų duona. Ir mūsų dienose popiežiaus Povilo VI paaukota labdarybei jo brangi tiara yra tikintiesiems prabangos atsisakymo pamoka, kad galėtume daugiau gailėstingiems darbams aukotis.

PAGARBA DUONAI

I PAGARBA negali nekilti, prisiminus Viešpaties pasakymą "Aš — gyvenimo duona" (Jon. 6, 35) arba jo žodžius apaštalams po stebuklingai padaugintos duonos pavalgymo: "Surinkit kas liko trupinių, kad nepražūtų" (Jon. 6, 12). Juk duona, kaip ir vanduo, vynas ar aliejus, vartojami liturgijoje, kad jie virstų antgamtinių sakramentų malonės nešėjais. Todėl vienuolynuose, krikščionių liaudies papročiuose ir literatūroje ne kartą surandame mistinės pagarbos duonai pavyzdžių. Gražų pavyzdį duoda mums karmelitės: prieš duoną valgydamos ją peržegnoja ir pabučiuoja, o baigdamos surenka likusius trupinius nuo stalo ir juos taip pat suvalgo.

Ypatingos pagarbos duonai yra rodęs 19-tojo šimtmečio anglų rašytojas Thomas Carlyle. Jis net senatvėje, suradęs gatvėje duonos gabalėlį, lenkdavosi, pakeldavo jį ir kur nuošaliai padėdavo, kad nebūtų sumindžiotas, bet kokio tvarinio pastebėtas ir suvalgytas. "Geriausias kvapas — tai duonos, geriausias skonis tai druskos, o geriausia meile myli vaikai" — rašo šių dienų anglų katalikų rašytojas Graham Greene.

Pagarbiai apie duoną kalba ir šių laikų Lenkijos rašytojas J. Dobraczynski, kurio knygą "Listy Nikodema" yra išversta į daugelį kalbų. Vaizduodamas ten vieną Kristaus pagydytą ligonį, jis rašo: "Pagaliau jis atsiklaupė ir nevykusiai ištiesė delnus, o Mokytojas padėjo ant jų duoną. Jis rijo ją pamažu, tartum pirm to kiekvieną kąsnį bučiuodamas". Ir pas vokiečių rašytoją "duona kvepia, tartum Dievo gerumas" (J. Kirschweg). Jis pasakoja, kad kai kur Vokietijoje senu papročiu Didįjį Penktadienį jokio valgio negaminama ir vien tik duona kepama. Pagarbos duonai pasireiškimai mūsų tautoje yra plačiai vaizduojami "Lietuvių Enciklopedijos" penktame tome.

Reikia taip elgtis su duona, kad neišsipildytų mummyse toji patarlė — priekaištas, sakanti: "Sotus alkano nesupranta". Ta didelė alkano pasaulio dalis verčia mus nerimti, taupyti ir dalintis su kiltais net ir duonos kąsniu. Kai du Jėzaus mokiniai, jam prisikėlus, ėjo į Emausą, Viešpats prisijungė prie jų, bet jie jo nepažino, kol drauge su jais neįžengė į užieigą ir "juodu pažino jį, kada jis laužė duoną" (Luk. 24, 35). Ir šiandien pasaulis turėtų pažinti krikščionybės tikrumą ir įsitikinti ja, jos išpažinėjams dalijantis duona su artimaisiais.

Alfonsas Grauslys

TA PUIKI DOVANA – DARBO PAMĖGIMAS

MARIE F. C. CARON

Iš prancūzų k. vertė J. Rudavičienė

Sena poema nusako, kad Dievas, išvarydamas žmogų iš žemiško rojaus, jo pasigailėjo ir, kaip kompensaciją, davė jam darbą... Bet su ironija ta poema prideda, kad žmogus nesuprato Dievo begalinio gerumo.

Aš norėčiau, kad tu, būdamas dar labai jaunas, suprastum tą puikią dovaną žmogui — pamėgimą dirbti. Aš norėčiau, kad tu žinotum, kad nėra tikros ir harmoniškos egzistencijos, nėra realios nepriklausomybės, jei tai nėra pagrįsta darbu. Nuo jo vieno priklauso laimė, ta pastovi laimė, kuri sukuriamą savo nuosavomis rankomis ir savo nuosavo valia...

Kiekvienas turi savyje darbo pamėgimą; kartais jis pasireiškia netvarkingoj ar neveiksmingoj formoj, kartais jis išviršiniai atrodo kaip nieko neveikimas. Bet nereikia apsirikti; toks elgimosi būdas yra tikrai ženklas sumišusios lygsvaros arba nagrinėjimo. Nieko neveikiantis žmogus niekuomet nėra laimingas: jis yra nepastovus, kuris kenčia dėl savo nepastovumo, nežiūrint viso to, ką jisai apie tai galės sakyti ir ką apie tai bus galima galvoti...

Pradedantis gyventi žmogus, tai yra vaikas, instinktyviai turi pamėgimą dirbti. Pas jį tai pasireiškia žaidimų forma, bet jį tai jis įdeda tokį užsidegimą, tiek pastangu, tokį rea-

lų norą tai puikiai atlikti, jog yra neįmanoma neižiūrėti tame darbo paveikslu.

Saugok nuo vaikystės tą dvasinį stovį, iš ko susideda darbas — tai yra džiaugsma ir žaidimą, ir tu būsi teisingas; žiūrėk į jį ne kaip į sunkią prievolę, bet kaip į suklestėjimo ir moralinio praturtėjimo galimybę, kaip į formą, daugiausiai irodoančią tavo gyvybingumą ir inteligenciją, kaip į tikriausią priemonę neekvoti veltui tu trumpu valandu, kurias mums duoda gyvenimas.

Visu pirma tai yra valios klausimas, nes jaunas žmogus yra viliojamas malonumo ir nerūpestingumo, kurie dažnai yra ta pavandeninė uola, į kurią sudūžta pamėgimas dirbti. Aš norėčiau, kad tu turėtum jėgų tam atsispirti; tam yra reikalinga, kad tu turėtum pirmą negu koki kitą jausmą, pagarbą darbui.

Pagarbą savo darbui pirmiausia. Niekuomet nesutik jo paaugoti dėl pramogos. Priešingai, paaugok jam visus tuos menkniekius, kuriais apkraunamas gyvenimas, visas tas tuščias valandas, kurios neduoda nieko nei protui, nei širdžiai, visas tas pareigas, kurioms niekas tavęs tikrai neįpareigoja... Jei tu nesielgsi tokiu būdu, tu niekuomet nebūsi laimingas, nes visą savo gyvenimą tu bėgsi paskui džiaugsma, kuris išnyks, pa-

likdamas tau tik gailestį ir kartelį dėl sugaišto laiko... Ir kada tu pastebėsi, kad tą džiaugsma, kurio beieškodamas tu išsekai ir fiziniai ir moraliniai, tu jį tikriausiai būtum radęs darbe — tuomet gali būti jau pervėlu ir tu turėsi plėšiantį ispūdį, kai pasijusi tuščiomis rankomis, veltui praleidęs visas tas galimybes, kurias gyvenimas tau buvo davęs...

Turėk pagarbą savo darbui, bet taip pat turėk ją ir kitų darbui, nežiūrint koks jisai bebūtų; netrukdyk jo savo kalbomis ir nevaržyk jo savo užsibuvimu, o kas svarbiausia, neturėk jam neapykantos. Gerai atliktas darbas, tvarkingai išpildytas ir sąžiningai užbaigtas, visuomet yra gerbiamas. Niekuomet nepamiršk, kad vienintelis tikras pranašumas vieno asmens už kitą yra tikrai tame, kaip vienas atlieka savo pareigas, palyginus su kitu; visa kita yra tikrai fasadas, tinkąs apgauti neišmanėlius. Yra tiek pat vertinga gerai išpildyti virtuvės receptą, kaip ir mokėti parašyti operą. Nėra žemos darbo rūšies; yra tikrai nieko neveikimas, kuris yra nepakenčiamas...

Jokiose darbo aplinkybėse neimk dėmesin vien tik to, ką jis tau gali duoti piniginiu atžvilgiu. Jei tu turėjai džiaugsma jį atlikti, pasidid-

(Nukelta į sekantį psl.)

skaitytojo žODIS

KOL YRA TOKIŲ VAIKU

Mane labai paveikė žinutė apie New Haven, Conn., lietuviukus, kurie savo tėvams Kalėdoms užsakė "Laiškus Lietuviams". Kol yra tokių vaikų, tol nereikia bijot, kad nebus, kas neš Lietuvos vėliavą ateity. Ypač švenčiant Vasario šešioliktąją šilta ant širdies tuos vaikus prisiminus. Pagarba ir jų tėvams.

S. L.

PRITARIMAS

"Laiškų Lietuviams" gruodžio numeryje radau puikiai mintį jauniems lietuviams pasidarbuoti Vasario 16 Giminaičioje. Tam kvietimui visu nuoširdumu pritariu...

Kun. Br. Liubinas,
Vokietija

TROŠKIMAS

Vienu metu pasigedome iš lietuvių tarpo tokio nuoširdaus entuziazmo Bažnyčios at-

DARBO PAMĖGIM., iš 101 p. džiavimą puikiai jį išpildyti, tu jau gavai dalį savo atlyginimo ir, gal būt, pačią gražiausią, savo paties dėka. Puikus pavyzdys yra šeimos motina. Nėra nei sunkesnio, nei labiau užimančio darbo, neatnešančio nei pinigų, nei garbės... Vienok, aš manau, nė viena moteris neatiduotu viso pasaulio turtu už vienintelį atlyginimą, kurį ji gauna per visą savo pasiaukojimo gyvenimą: savo vaiko šypsnį ir dvi šviežias rankas aplink savo kaklą...

sinaujinimui... Trokštame, kad "L. L." taptų tuo gyvu rangu mūsų visuomenėje, kur būtų nevengiama pristatyti pačių naujausių minčių, kur būtų nuolat gvildenami klausimai, rūpimi ne tik lietuviams, bet ir visai žmonijai. Vienu žodžiu, kad plėstųsi ir horizontaliai ir vertikalčiai.

G. I.

LABAI SEKU

Dėkoju už tokį labai idomų ir naudingą žurnalą, nes jis duoda naudos ir dvasiniai, ir drauge gvildena aktualius klausimus. Aš jį labai seku ir jaučiuosi esanti Lietuvos visuomenėje... Jis tinka visiems: in inteligentui, ir mažiau mokytam... Jame daug randu, kas man ir mums yra reikalinga, ypatingai kai mes auklėjame daug mergaičių nepilnamečių nusikaltėlių...

Sesuo Aloyza Gonzaga,
Prancūzija

TIKIUOSI — PADĖS

Auginu porelę vaikučių, tai norėčiau daugiau pasiskaityti apie šių laikų jaunuolius. "Laiškai Lietuviams", tikiuosi, man daug padės.

D. B.

Ir mes tikimės, kad žurnalas bus Jums ir Jūsų vaikams naudingas, ypač "Prie šeimos židinio" ir "Jaunystės kryžkelių" skyriais bei šimetine konkursu apie santykius tarp tėvų ir jauni-
— Red.

GYVYBĖS LIUDIJIMAS

Prie progos iškelus aikštėn faktą, kad vienas iš didžiausių "Draugo" humoro kultūrinio priedo "Spyglių ir Dyglių" šaltiniu yra tapęs mūsų "L. L." žurnalas ir jo bendradarbiai, pats "Spyglių ir Dyglių" redaktorius paaiškino sekančiai:

Dėl spyglių tai ką padarysi, aš džiaugiuosi radęs spyglišką sakinį šioj banalybių jūroj. Su mažom išimtim, aš manau, kad i "Spyglius" patekti tai reiškia jaunystės ir gyvybės liudijimą. X... tai beveik nusimena, kai nepacituojau.

A. Baronas

GINNAZIJOJ NEKRICE-LIOJO

Atleiskit, bet noriu paprašyti atkreipti dėmesį i "L. L." techninį apdirbimą. Sunkiai atskiriama, kur straipsnis prasideda, kur baigiasi. Puslapių visi kampai aprašinėti. Atrodo, dabartinis redaktorius, būdamas gimnazistu, mėgo ant visų sąsiuvinų kampų kricelioti.

A. Skučienė,
Plainfield, N. J.

Deja, Ponia, nepataikėte: gimnazijoje to dar nežinojau. Ar neteko Jums pastebėti panašių kriceliojimų ant modernesnių žurnalų? Jei galima pasikliauti spaudos vertinimais "Drauge", "Dir-

PETRAS PAKALNIS

Nepažindama komunizmo iš arti, nemaža dalis Pietų Amerikos darbininkų, smulkių ūkininkų ir studentų ilgą laiką žiūrėjo į Castro, kaip į idealų revoliucionierių, siekiantį išnaudotų žmonių gėrovės. Dabar toji pagarba Kubos diktatoriui gerokai sumažėjo ir Castro žvaigždė palengva leidžiasi. Kodėl? Dėl įprastų ekonominių ir politinių klaidų, bendrų visiems tikriems marksistams.

Kaip kiti raudonieji diktatoriai, taip ir Kubos Castro, vos paėmęs valdžią į savo rankas, kopijuodamas Leniną ir

Staliną, pradėjo likviduoti politinius priešus ir valstybinti pramonę, prekybą, žemės ūkį (iki 70%) ir net didesnius privačius pastatus. Kubos piliečiams jis paskyrė juokingai mažą kompensaciją, o JAV piliečiams nedavė nieko.

Pabūgę raudonojo teroro, Kubos inteligentai ir žymesnieji žmonės pradėjo bėgti į užsienį. Iki šiol tokių pabėgėlių priskaitoma 350,000. Tokiu būdu Kuba prarado daug vertingų talentų: ekonomų, inžinierių, technikų, agronomų, mechanikų, chemikų, pramonės, prekybos ir žemės ūkio

ekspertų. 1964 m. rudenį Castro viešai nusiskundė, kad Kubos ekonomija kenčia nuo žmonių "neprityrimo, nesugebėjimo, paviršutiniškumo ir atsakomybės jausmo trūkumo". Bet tikras kaltininkas nėra tie neprityrę žmonės, bet Castro teroras, kuris prityrusius ir nusimanančius ekspertus išvaikė iš Kubos.

Kai Castro be jokios kompensacijos suvalstybino 1 bilijoną dolerių vertės JAV piliečių nuosavybę, JAV vyriausybė nutraukė su juo diplomatinis ir ekonominius santykius. Tai buvo antras didelis smūgis

voje", "Vienybėje", "Mūsų Vytyje", "Moteryje" bei skaitytojų laiškais, naujas laužymas, atrodo, yra daugumos sveikinamas naujumas.

— Red.

TAI TIEK MINČIŲ...

Nepaprastai vertinu "L. L.", kurie stengiasi įnešti naujesnių, drąsesnių bei gilesnių minčių į mūsų sustingusį gyvenimą, kuris vis dar nepajėgia atsiplėsti nuo persenusių, beprasmių tradicijų.

Prisipažįstu, kad buvo malonu skaityti S. Palubinskienės straipsnį "Mylėjimo psichologija", paskutiniame 1964 m. numeryje, o ypač kur kalbama apie partnerio pasirinkimą. O kaip teisingai skamba galutinės išvados, kad subrendusiam ir išsilavinusiam žmo-

gui tai yra viena iš komplikuočiausių problemų.

Bet dar be meilės problemų būtų malonu matyti straipsnį apie neigiamybės, kylančias iš didelio susiskaldymo. Organizacijų, laikraščių ir fondų skaičius žydi ir beveik visi "u b a g a u j a", panaudodami prašmatniausią frazeologiją aukoms parinkti. Turime net 76 laikraščius JAV. Kai kurie jau tiek pataikauja skaitytojams, kad kartais net talpina jau prenumeratą sumokėjusio skaitytojo fotografiją.

Taip pat kaip užburtame rate skaitai kronikoje apie kai kurių savininkų kuklius darbinikiškus namukus, kurie jau yra vadinami "rezidencijomis", iškeliami korespondencijose kai kieno nuopelnai, kurie atrodo tokie juokingi ir yra tik korespondentų fantazija, atsidėkojant už pavaiši-

nimą stikliuku ar kugeliu. O kiek yra dar rašančių laiškus savo giminėms į okupuotą kraštą ir besigiriančių savo materialiniais laimėjimais, erzinančiais sunkiai galus su galais suvedančius gimines.

Tai tiek minčių, dėl kurių norėčiau, kad "L. L." ateityje pasisakytų.

V. Jurcitis

Mintys svarstytinios. Trumpu atsakymu sunku viską įvertinti. Lauksim kitų pasi-sakymų. Tik vienas faktas krinta į akis: mūsų plačiai visuomeninei veiklai finansinė parama yra būtina. O iš kur jos sulauksim, jei ne iš laisvai ir duosniai aukojančių tautiečių? Tad, vietoj vadinus tai "ubagavimu", ar nevertėtų visus skatinti ją paremti?

— Red.

Kubos ekonomijai. Mat, 60% visų Kubos eksportų ėjo į JAV ir 95% visų Kuboje esančių mašinų prieš Castro revoliuciją buvo supirktą Š. Amerikoje. Dabar, nutrūkus ekonominiams santykiams, jei kokia nors mašina sugenda, nebegalima nusipirkti reikalingų dalių ir nemažai fabriku turėjo sustoti. Kuboje buvo ir sabotažo aktų. Naujų mašinų užpirkimas Europoje ar Rusijoje pradėjo išsemti kapitalo atsargas, gautas iš svetimo turto konfiskavimo. Žinoma, su santykių nutraukimu sustojo ir JAV piliečių turizmas, kuris kasmet atnešdavo Kubai šimtus milijonų dolerių. Be to, kapitalą padėjo išsemti 400,000 milicininkų, didelis ginklų užpirkimas, brangi komunizmo propaganda P. Amerikoje ir 9 teroro, sabotavimo ir komunistinės propagandos mokyklos, kurios kasmet Kuboje paruošdavo 5,000 — 6,000 komunizmo agentų Venecuelai, Kolumbijai, Brazilijai ir kitoms P. Amerikos valstybėms.

Šlubuojant pramonei, pradėjo susti ir žemės ūkis. Svarbiausias Kubos eksportas yra cukrus. Prieš Castro revoliuciją Kuba kasmet pagamindavo maždaug 6,000,000 tonų cukraus. Bet jau 1963 m. ji nebe pajėgė pagaminti nei 4,000,000. Nukritus cukraus produkcijai, nukrito ir cukraus kaina nuo 13 iki 4 centų už svarą. Seniau Castro išsiūlydavo Rusijai cukraus po 6 centus už svarą, bet dabar rusai atsisakė taip brangiai mokėti.

Gindamasis nuo ekonominių vargų, Castro sustabdė mašinų užpirkimus ir įvedė liesas maisto korteles. Pagal jas Kubos sostinėje galima gauti $\frac{3}{4}$ svaro mėsos kas savaitę, 2 svarus vištienos, 1 svarą žuvies ir $\frac{1}{8}$ svaro sviesto kas mėnesį, ir 1/5 litro pieno kasdien. Pro-

vincijos miestuose tos maisto kortelės dar liesesnės. Pagal maisto korteles Kubos gyventojai gauna 1,307 kalorijų į dieną, vietoj suaugusiam žmogui reikalingų 3000. Žinoma, Kuboje niekas nemiršta badu, bet juodos rinkos kainos labai aukštos (pvz. 10 dol. už mėsos svarą), o krautuvės apytuštės. Kuboje, kaip prisipažįsta pats pramonės ministeris, juntamas didelis visokių produktų trūkumas. Nors darbininkai gauna vidutiniškai 78.50 dol. algos, bet radijo aparatas kaštuoja 200 dol., pietūs restorane 12, o degtinės (whisky) butelis 60 — 100 dolerių. Kitais žodžiais tariant, ką valdžia duoda darbininkams viena ranka, tą kita ranka atsiima.

Nuskurdinęs pramonę ir žemės ūkį, Castro laikosi virš vandens tik Rusijos ir jos satelitų pagalba. Taip, pavyzdžiui, 1962 m. Rusija paskolino Kubai 200 milijonų dol., Bulgarija — 5 milijonus, Rytų Vokietija — 10, Čekoslovakija — 40, Kinija — 60, Vengrija — 15, Lenkija — 12, Rumunija — 15. Iki šiol Kuba gavo iš komunistų 2 milijonų dolerių paskolos 2,5%. Kinija neėmė jokių %. Bet dabar Rusijai ir satelitams nusibodo Kuba šelpti ir jau praėjo virš 3 mėnesių, kai vedamos derybos dėl naujos prekybos sutarties sudarymo ir niekur negirdėti, kad toji sutartis būtų pasirašyta, nepaisant fakto, kad derybas vedė pats Kubos prezidentas Dorticos. Šimet prekybos sutartis sudaryta tik su komunistine Kinija 5 metams.

1963 m. Kubą nusiautė nemažas uraganas. Kai Castro pasiuntiniai ta proga gana įžuliai paprašė Vengrijos pagalbos, Mikkos Hetvanyi, Vengrijos komunistų šulas, jiems taip atsakė: "Visa Kuba

yra pilna milicininkų, kurie nieko kito nedaro, kaip valgo ir ima algas. Bet Kubos miestuose nėra gatvių šlavikų. Kuba, vietoj davusi gerą socializmo pavyzdį Vakarams (t. y. P. Amerikai), yra geras pavyzdys, kaip turtingas kraštas gali būti nususias kelių ignorantų karščiagalvių, kurie drįsta peikti mus, o ne savo pačių tinginiavimą bei apsilėidimą". Štai kokią pagalbą gavo Castro iš Vengrijos 1963 m. Sukišę į Kubą 2 milijonus dolerių be jokių apčiuopiamų rezultatų, buvę Castro draugai pasidarė atsargesni ir šykštesni. Be to, juk nėra jokios vilties, kad Castro savo revoliuciją galėtų eksportuoti į kitas P. Amerikos valstybes. Kam tad jį dar šelpti?

Kad Kubos ekonominis gyvenimas tikrai skurdus, patvirtina netiesioginiai ir kiti faktai: kai kurių komunistų atstatymas iš aukštų pareigų ir jų pakeitimas nekomunistais (pav. Pedro Miret ir Faustino Perez), gyvulininkystės departamento direktoriaus pabėgimas į užsienį 1964 m. gruodžio mėn. ir darbo ministerio Augusto Martinez Sanchez bandymas nusišauti tą patį mėnesį. 1964 m. vasario mėn. Kuba norėjo pirkti lašinių iš JAV per Kanados tarpininką už 2,000,000 dol., bet, žinoma, jai nepasisėkė. Matyt, kad iš kitur riebalų nebegauna.

Kartu su ekonominiais nepasisekimais Castro pergyveno ir daug politinių pralaimėjimų. Padedamas kitų komunistų, Castro bandė sukelti revoliuciją Venecueloje arba bent sutrukdyti Raul Leonį išrinkimą į prezidentus. Visiems yra žinoma, kuo tas bandymas pasibaigė. Paskui, kai prezidentas Kennedy privertė Chruščiovą atšimti iš Kubos savo

KORNELIJUS BUČMYS, O.F.M.

ZORBA THE GREEK

Vienas iš žymiausių graikų teatro ir filmu režisorių Michael Cacoyannis vis labiau pažįstamas ir šiaipus Atlanto. Jis ne vien tik filmu statytas ir režisorius, bet dažniausiai pats paruošia ir savo filmu tekstus. Cacoyannis dažnai ikvėpimo semiasi iš Euripides ir Kazantzakio, pabrėždamas jų kūrinį visuotinumą labiau negu tautinį aspektą, nors nie-

kad neišleidžia iš akių ir charakteringų kilmės bruožų.

Iki šiol Amerikoje labiausiai įvertintas jo filmas "Electra" seną Euripides dramą atgaivino ekrane: nuostabiai prisiderinta ir prie veikalo originalios dvasios, ir prie modernių filmų žiūrovų emocingumo.

Tarp Cacoyannio pasisekimų scenoje paminėtinas bent jo surežisuotas Euripides veikalas "The Trojan Women", po 1963 m. gruodžio 23 d. premjeros išsilaikęs Niujorko teat-

re virš metus laiko, pateikiant daugiau negu 400 spektaklių. Tai buvo absoliutus rekordas bet kokiai klasikinei graikų tragedijai. Savo artistinėje veikloje mėgdamas įvairumą, režisorius ir vėl pateikia stambų ir didingą filmą.

Michael Cacoyannis, ruošdamas tekstą filmui "Zorba the Greek", artimai laikėsi Nikos Kazantzakio to paties vardo romano, vienos iš labiausiai 1944 m. perkamu knygu. Visi filmavimo darbai atlikti Kre-

rakas, Castro pasijuto apgautas, pažemintas ir vedžiojamas už nosies. Ta proga jis net žadėjo duoti Chruščiovui i ausi. Perpykęs ant Chruščiovo, jis nepriėmė Mykojano, rodos, net 2 savaites. Šiek tiek atlyžęs, vėliau nuvyko į Rusiją, bet, grįžęs namo, pradėjo derėtis su Kinijos komunistais. Nepaisydamas rusų vyriausybės prašymo, Castro iki šios dienos nepasirašė atominų ginklų bandymo sutarties, norėdamas parodyti, kad jis yra nuo Rusijos nepriklausomas.

Praėjusį pavasarį Castro nušuntė į Venecuelą 3 tonas ginklų, bet buvo sugautas. P. Amerikos užsienio reikalų ministeriai, turėdami aiškių įrodymų, kad ginklai buvo siunčiami iš Kubos, pasmerkė Castro kaip agresorių ir visi, išskyrus Meksiką, nutraukė su juo diplomatinį santykius.

1964 m. liepos mėnesį nei iš šio, nei iš to Castro pradėjo kalbėti apie Kubos ir JAV koegzistenciją. Pasikvietęs JAV

žurnalistus, jis jiems pasakė tą patį. Bet JAV vyriausybė neoficialiai jam atsakė, kad koegzistencija imanoma tik dviem sąlygom: jei Castro atsisakys kelti perversmus P. Amerikoje ir jei jis nutrauks ryšius su Rusija. Reikia abejoti, kad jis su tuo sutiktų. Bet nėra abejonės, kad jis jaučiasi izoliuotas ir beveik visų apleistas.

Tie patys žurnalistai parsivežė davinių apie liūdną Kubos ekonominę padėtį ir gražiai pasišaipė, kaip Castro savo namuose pradėjo auginti viščiukus. Bet kažin ar tie Castro viščiukai galės pagerinti Kubos ekonominę padėtį.

Sekant spaudoje žinias apie Kubos diktatorių, kažkaip skverbiasi į galvą sena lietuviška dainelė: "Pasigėriau, kaip gaidys. Kas gi mane pabaidys? Nei pačios, nei marčios, kas gi mane pabučiuos". Europos komunistai Castro tikrai jau nebebučiuoja. Nebučiuoja jo ir jo paties sesuo, pa-

bėgusi praėjusiais metais į Meksiką ir, kaip ji pati išsireiškė, dirbanti savo brolio pražūčiai.

Tačiau, antra vertus, P. Amerika negali pasilikti tokia, kokia ji yra. Kai Jonas XXIII išleido savo socialinę encikliką "Mater et Magistra", dū P. Amerikos prezidentai jam už tai nuoširdžiai padėkojo. Padėka yra gražus dalykas, bet būtų dar geriau, jei socialinis Bažnyčios mokslas būtų vykdomas P. Amerikoje taip nuoširdžiai, kaip jis vykdomas Europoje. Nei Castro viščiukai, nei kapitalistų aklas egoizmas neišspręs socialinių P. Amerikos problemų, bet tik krikščioniškas solidarumas tarp darbdavių ir darbininkų, tarp žemės valdytojų ir bežemių, tarp valdžios ir valdomųjų. P. Amerikai trūksta ne žemės turtu, bet pagrindinių dorumų sąvokų: teisingumo, pareiškimo, atsakomybės jausmo ir daug artimo meilės.

tos saloje, daugiausiai atviroje gamtoje, pasinaudojant vietos pastatais ir apylinkių vaizdais. Speciali šiam filmui pastatyta tik nedidelė lūšna ir lynas rąstų transportui.

Kaip knygos, taip ir filmo siužeto esmę sudaro dviejų labai skirtingų charakterių draugystė. Basil, Graikijoje gimęs ir Anglijoje užaugęs tylus ir užsidares jaunas rašytojas, atvyksta į Kretą perimti paveldėtų kasyklų, tikėdamasis jų atgaivinimu padėti ir skurstantiems apylinkės kaimiečiams. Vos atvykęs jis susitinka su Zorba, neapskaičiuojamo amžiaus, energija trykštančiu graiku, kurs pasiūlo jį globoti ir visame padėti. Per visą, arti pustrečios valandos besitęsiantį, filmą pakartotinai ir papildomai žiūrovams nušviečiami Zorba asmenybės bruožai. Kai kurie filmo epizodai atrodo tik tam ir tetarnauja. Ar tai Zorba ir Basil romantiniai nuotyčiai, ar kasyklų atstatymo darbai, ar konfliktai su apylinkės gyventojais — visa duoda progos pasireikšti Zorba gaivalingumui, jo troškimui gyventi. Po eilės nepasisekimų draugams išsiskiriant, Zorba net ir tada nepraranda gero ūpo bei energijos ir kviečia abejingą Basil prisidėti prie jo energingo šokio.

Filmo žiūrovui, neskaičiuojamam Kazantzakio romano, lieka nemaža nesuprantamų spragų tarp atskirų filmo momentų. Kai kurie epizodai, nors pavieniai ir pagrįsti dramatiškai, bet labai nerangiai jungiasi į organišką visumą.

Centrinį Zorba charakterį Anthony Quinn atlieka be priekaišto. Tai ar tik nebus pats geriausias jo pasirodymas gana gausioje jo filmų karjeroje. Jo perteikiamas Zorba iš gyvenimo priima visa, ką tik gali nugriebti. Net skausmo valandose ar mirties akivaiz-

doje jis nepalūžta, bet persimeta į savo energingą šoki, kuriuo atžymi taip pat ir džiaugsmo valandas.

Šalia Quinn stipriausiai pasirodo Lila Kedrova, kaip Zorba draugė, gyvenanti nušaliame viešbutyje su savo praeities prisiminimais. Kontrastinėje draugystėje Alan Bates šalia Anthony Quinn tampa tarsi pagelbinė figūrėlė, lyg kad Basil menkumas dar labiau pabrėžtu Zorba didybę. Trumpai, bet tikrai išpūdingai pasirodo Irene Papas jaunos našlės vaidmenį.

Be priekaištų Walter Lassally fotografija.

Moraliniu požiūriu vertinant, tenka pastebėti, kad filme nagrinėjamas ir iškeliamas pagrindinis charakteris daugiau priartėja prie pagoniško gyvenimo supratimo, visai nutolstant nuo krikščioniškų pažiūrų. Tiek dėl pačios idėjos, tiek dėl pasitaikančių šiurkštumų filmas rezervuotinas vien pilnai subrendusiems.

THE UMBRELLAS OF CHERBOURG

Šis filmas pasižymi visai nauja forma — visi dialogai yra išdainuojami. Vos 33 m. amžiaus prancūzų režisorius Jacques Demy sugebėjo iš banaliai atrodančio turinio sukurti gana patrauklų filmą, pats paruošdamas tekstą ir eiliuotus dialogus.

Filmas sudaro vaizdą, kad Cherbourg uoste visad lyja, nors veikėjai randa galimybę dainuoti ir gatvėse. Skėčių krautuvės savininkės duktė Genevieve ir benzino parduvės patarnautojas pusiau slapta mylisi, bet dėl abiejų jauno amžiaus jos motina nepitaria vestuvėms. Jis pašaukiamas į kariuomenę ir išvyksta į Alžyrą, ji gi lieka nėščia. Nesulaukdamą žinių iš

Alžyro ir motinos įtikinta, Genevieve išteka už deimantų pirklio. Iš fronto grįžęs jaunuolis neberanda jaunu dienu draugės, paveldi iš krikštamtės pinigų, veda jos slaugę ir išigyja savo benzino parduvę. Po keletos metų Kalėdų išvakarėse abu trumpam susitinka ir vėl išsiskiria skirtingais gyvenimo keliais.

Tai nėra nei opera, nei operetė, pagaliau nei muzikalinė komedija. Nepasitaiko net ir ilgesnių arijų. Nors naujumas iš pradžios žavi, po kiek laiko Michel Legrand sukurta originali muzika nebesudaro išpūdzio, nes monotoniškai sugrįžtama prie tų pačių negausių pagrindinių motyvų. Be abejo, nėra lengva sukurti pagaujančią muziką tokiems dialogams, kai diskutuojama skėčių ar deimantų kainos, ar kai, pardavimo stotelėje pripylus benzino, teiraujamasi ar patikrinti ir aliejų...

Pagrindiniuose jaunuolių vaidmenyse Nino Castelnuovo ir Catherine Deneuve pasirodo tikrai pagaunančiai, nors retkarčiais jų vaidyboje pasirodo lyg ir dirbtinumo, kai vietoj gilesnio išgyvenimo, lyg stengtusi prisiminti ne tik žodžius, bet ir su jais surišta melodija.

Ypatingo įvertinimo nusipelnę gambiai vartojamos spalvos, kurių įtakoje net ir paprastučiams vaizdams suteikiama poetiška nuotaika.

Šis filmas patraukė Europoje ne tik žiūrovų, bet taip pat ir kritikų dėmesį. 1964 m. Cannes tarptautiniame festivalyje šiam filmui buvo suteikta pagrindinė premija; o Filmų Tarptautinis Katalikų Komitetas, savo premiją padalindamas su brazilų filmu "Vidas Secas", dėl Demy kūrinio pastebi: "Pasinaudojant originalia ir patrauklia filmine išraiška, šis kūrinys, nebojant praeinančios krizės, sėk-

mingai apibūdina kasdieninio gyvenimo nuotaikas ir vertybes, o taip pat ir drąsą jas suvokti”.

WOMAN IN THE DUNES

1964 m. pavasarį Cannes, gi rudenio Niujorko tarptautiniuose filmų festivaliuose Japoniją tarp kitų kūrinių atstovavo ir Hiroshi Teshigahara surežisuotas filmas “Woman in the Dunes”. Nors šis režisorius ir nepasiekia japonų genijaus Akira Kurosawa lygio, šis filmas išsiskiria iš eilės japoniškų filmų savo stipriomis alegorijomis ir pagrindinių charakterių išryškinimu.

Jaunuolis mokytojas laisvu laiku nuošalioje provincijoje rankioja retus vabzdžius ir jo didžiausias troškimas surasti dar visai nežinomą vabzdį, kuriam jis galėtų duoti savo vardą, ir tuo būdu likti įamžintas vadovėlių puslapiuose. Jis net nepastebi, kad paskutinis autobusas miesto link jau išvyko ir naktį teks praleisti smėlėtoje dykumoje. Neva draugiški apylinkės kaimiečiai pasiūlo jam nakvynę ir nuleidžia į giliai ir plačią duobę, kurios gilumoje jaunuolis atranda vienišame namelyje apsigyvenusią moterį. Jaunuolis meiliai priimamas ir tik ant rytojaus pastebi, kad virvinės kopėčios pakeltos ir nėra jokios galimybės iš šios duobės išsilaisvinti. Tenka tad susitaikyti su padėtimi ir padėti moteriškai smėlio kasimo darbuose, kad tuo užsitikrinus vandens ir maisto davinį iš žiaurių kaimiečių. Bandymas pabėgti nepavyksta ir, vėl sugrąžintas į duobę, galutinai pasiduoda likimui. Net kai vėliau moteris, artėjant gimdymo metui, staigiai išgabenama ir besukbančių kaimiečių kopėčios neapdairiai paliekamos, mokytojas net nebando pa-

bėgti, o tik džiaugiasi gilumoje suradęs vandens šaltinį.

Išskiriant labai trumpus atvejus, truputį virš dviejų valandų besitęsiančiame filme stebime tik du pagrindinius veikėjus — Eiji Okada (pažįstamą iš “Hiroshima, Mon Amour”) vabzdžių ieškotojo rolėje ir Kyoko Kishida vienišos moteriškos vaidmenyje. Vaizduojamų septynių metų laikotarpyje veikėjų santykiuose įvairuoja pyktis, liūdesys, užuojauta, dėkingumas, nusiminimas, meilė. Grubiuose ir pastoviuose scenarijuose, viską palydint liūdnei šurpia muzika, visa drama išsivysto į nusiminimų ir sunaikinimų pervertintą siautulį.

Tiek režisorius, tiek tekstas paruošėjas simboliškai bando pavaizduoti atskiros asmens palenkimą ir jo dvasios pajungimą aplinkos ir visuomenės reikalavimams bei atsakomybei. Tačiau šis pasidavimas ar pasiaukojimas visuomenei išplaukia ne iš laisvos ir nesuinteresuotos artimo meilės, bet vien iš nepajėgumo pakeisti esamą padėtį. Čia kaip tik ir glūdi esminis skirtumas. Koku nenuoširdžiu dirbtinumu dvelkia neva civilizuota visuomenė, pasitenkinančiai teigdama, kad didelis ir garbingas dalykas pasiaukoti dėl kitų gerovės per septynis metus smėlio duobėje, kai tuo tarpu nei vienas tos visuomenės narių neapsiimtų pats to atlikti. Režisorius šiuo filmu įtaigoja labai trapų ir abejotinos vertės teigimą, jog žmogus atranda save, kai atmeta kovą dėl laisvės ir besąlyginai pasiduoda aplinkybių tironijai.

Dalintai dėl pesimistiškai nihilistiškos alegorijos vystymo, bet ypač dėl keletos scenų, priartėjančių prie grubios pornografijos, šis filmas nepartinas jokiai žiūrovų kategorijai.

THREE PENNY OPERA

Iš kūrinio, pavadinto opera, tenka laukti stipriau užakcentuotos muzikalinės dalies, tačiau šiuo atveju tenka nusivilti. Atskirus filmo epizodus sujungdamas “Mack the Knife” dainos strofomis, Sammy Davis Jr. gatvės dainininko vaidmenyje pastebi, kad čia pristatoma tik vargšo žmogaus opera.

Režisorius Wolfgang Staudte su atkaklia drąsa bando su moderninti austrų genijaus Pabst 1931 m. pastatytą ir klasikiniu tapusį kūrinių.

Pasinaudojant 18 šimtmečio anglų legendomis, sukurtas scenos veikalas, sulaukęs pasisekimo vokiečių scenose. Pabst savo filme išpopuliarino pritaikytas B. Brecht strofas ir puikią Kurt Weil muziką. Lengvame turinyje buvo vaizduojamas 1900 m. Londono gyvenimas, kiek pabrėžiant apgavikų gaujos ir policijos draugystę. Ironiškai sugretinamas karūnacijos paradas su demonstruojančių bedarbių eiseną. Pabst iš karto pastatė dvi filmo laidas — vokišką (“Die Dreigroschenoper”) ir prancūzišką (“L’Opera de Quat’ Sous”).

Sumodernintoje Wolfgang Staudte laidoje esmėje laikomasi B. Brecht — Kurt Weil originalaus veikalo, bet pristatymo būde perdėtai ir beprasmiškai blaškomasi naujų formų beišskant. Tiek bendras filminis apipavidalinimas, tiek blankios spalvos nepakyla virš mėgėjiško lygio. Kiek nuostabu, kad tokie vokiečių artistai, kaip Curt Jurgens, Hildegard Neff ar Hilde Hildebrand apsiėmė vaidinti tokiame menkame pastatyme.

Šiaurinėje Amerikoje rodoma filmo laida toleruotina nebent suaugusiems.

Baleto menininkai Violeta Karosaitė ir Jaunutis Puodžiūnas, kurie išpildys
"Laiškų Lietuviams" šventės programą balandžio 10 d. 7:30 v.v. Jaunimo Centre.

KVIETIMAS I ŠVENTĖ

“Laiškų Lietuviams” žurnalo 15 m. sukakčiai paminėti yra ruošiamas šventė balandžio 10 d. 7 val. 30 min. vakare Čikagoje Jaunimo Centre. Jos pradžioje bus paskelbti rašinio konkurso laimėtojai bei jiems bus įteiktos premijos. Vakaro programą išpildys baleto menininkai VIOLETA KAROSAITĖ ir JAUNUTIS PUODŽIŪNAS. Čikagos ir apylinkių lietuvišką visuomenę nuoširdžiai kviečiame atsilankyti šioje šventėje, pasigėrėti iškilų lietuvių šokėjų baleto menu ir tuo pačiu paremti jau 15 metų jums tarnaujančio žurnalo leidimą.

PADĖKA

Nuoširdžiai dėkojame už aukas “L. L.” paremti. **2 dol.** aukojo: P. Nenorta, L. Rumšas (Indiana), S. Ričkutė, E. Gimžauskienė, O. Kizlauskienė (Cicero), S. Dabkus, P. Butėnas, J. Vaičeliūnas, M. Bilevičienė, L. Balaišis (Canada), J. Rauba, O. Vaitas, kun. L. Dieininis, J. Mikaila, P. Pagojus, K. Sragauskas, B. Simonaitis (Michigan), J. A. Urbonas, P. Gluodas, kun. J. Tautkus, V. Lavinskienė, P. Joga, kun. A. Goldikovskis, (Ohio), K. Čampė, B. Zdanys, A. Ivaška, S. Blynas, C. Petrulis (Connecticut), P. Mikalauskas (Omaha), kun. Zdanavičius, A. Banėnas, I. Matonis (Penn.), A. Sadauskas, A. Lipskis (Illinois), V. Solomonas, kun. A. Kardas, E. Ribokienė (New York), A. Ruigys, A. Valavičius (Calif.), A. Grigaliūnas (Iowa), M. Bajoriūnienė, A. Leščinskienė (Detroit), C. Zemaitis (Florida), M. Manomaitis, Pr. Stanelis, M. Bichinevičius (Mass.), T. Ivaškaitė (New Jersey), S. Balutis, A. Šatas (Cicero), S. Urbonienė, J. Bytautienė (Mich.), L. Montrimas (Ill.).

1 dol. aukojo A. Vazalinskas, K. Narbutaitis, A. Sadauskas, M. Jeseliūnas, K. Šuokaitė, M. Tarvydas, L. Gailiūšienė, A. Kačanauskas, B. Bernotas, K. Nenortas, dr. P. Jucaitis, J. Žygas, B. Juodėnas, J. Paulėnas, O. Šilėnienė, T. Sereikienė, J. Remeza, J. Gužaitis, kun. V. Pikturna, B. Mendelis, I. Ulpa, E. Pauliukonienė, O. Fidleris, J. Stankaitienė, K. Rusinas, L. V. Kizlaitis, M. Židžiūnienė, V. Kuzavinas, A. Zagurskis, kun. J. Bakšys, M. Jasaitis, A. Kuzmickas, J. Kačkelis, P. Gluosnys, A. Diržys, K. Prišmantas, S. Klevas, T. Bogušas, kun. J. Ruokis, J. Puškorius, B. Zeikuvienė, L. Vakselis, K. Repšys, Jonaitis, S. Raudienė, A. Smilga, K. Povilaitis, A. Augaitis, V. Jautakis, I. Serapinas, M. Matūzas, G. Mitsevit, L. Raslavičius, J. Grabauskas, K. Bružas, A. Krosienė, A. Vitkus.

ATSIŪSTA PAMINĖTI

N. E. Sūduvis. VIENŲ VIENI. Dvidešimtpenkerių metų rezistencijoje. Įvade nurodomas knygos tikslas: “Mažiausia pasauly garso susilaukė rezistencija Lietuvoje ir kituose Baltijos kraštuose. Kodėl?... Kas įkvepia tautas rezistuoti, kokia rezistencijos prasmė? Atsakyti į tai gali konkretūs Lietuvos rezistencijos faktai. Faktai ne tik atsako ir padeda suprasti. Faktai patraukia, įpareigoja, uždega veikti... Priešas dėl to siekia lietuvių tautą ir šiuo atžvilgiu nuginkluoti — paveikti, kad rezistencijos faktai būtų užmiršti,...

atšipinti,... iškreipti. Tikrovei palaikyti žmonių atminime — tam ir sutelkiami šiame rinkiny lietuvių rezistencijos ryškieji faktai, jų istorinė raida”. Išleido Į laisvę Fondas Lietuviškai Kultūrai Ugdyti. 424 psl. Kaina 4 dol.

B. Armonienė — A. L. Nasvytis. PALIK AŠARAS MAS-KVOJE. Lietuviškas vertimas iš anglų k. išleisto J. B. Lipincott Company leidyklos originalo “Leave Your Tears in Moscow”. Išleido Viltis. 253 psl. Kaina 3 dol.

2345 West 56th Street, Chicago, Illinois 60636